

ZAKON O ZAŠTITI PRIRODE

I. OSNOVNE ODREDBE

Predmet zakona

Član 1.

Ovim zakonom uređuje se zaštita i očuvanje prirode, biološke, geološke i predeone raznovrsnosti kao dela životne sredine.

Priroda kao dobro od opšteg interesa za Republiku Srbiju uživa posebnu zaštitu u skladu sa ovim zakonom i posebnim zakonima.

Cilj zakona

Član 2.

Ovim zakonom ostvaruju se sledeći ciljevi:

- 1) zaštita, očuvanje i unapređenje biološke (genetičke, specijske i ekosistemske), geološke i predeone raznovrsnosti;
- 2) usklađivanje ljudskih aktivnosti, ekonomskih i društvenih razvojnih planova, programa, osnova i projekata sa održivim korišćenjem obnovljivih i neobnovljivih prirodnih resursa i dugoročnim očuvanjem prirodnih ekosistema i prirodne ravnoteže;
- 3) održivo korišćenje i/ili upravljanje prirodnim resursima i dobrima, obezbeđivanje njihove funkcije uz očuvanje prirodnih vrednosti i ravnoteže prirodnih ekosistema;
- 4) blagovremeno sprečavanje ljudskih aktivnosti i delatnosti koje mogu dovesti do trajnog osiromašenja biološke, geološke i predeone raznovrsnosti, kao i poremećaja sa negativnim posledicama u prirodi;
- 5) utvrđivanje i praćenje stanja u prirodi;
- 6) unapređenje stanja narušenih delova prirode i predela.

Primena zakona

Član 3.

Odredbe ovoga zakona ne primenjuju se u slučaju suzbijanja i sprečavanja neposredne opasnosti po život ili zdravlje ljudi ili imovinu, spašavanja ljudi i imovine i to samo dok traju navedene okolnosti koje se utvrđuju posebnim aktom nadležnog organa.

Značenje izraza

Član 4.

Pojedini izrazi upotrebljeni u ovom zakonu imaju sledeće značenje:

- 1) *aktivnost u prirodi* je svako privremeno ili trajno delovanje čoveka na prirodu koje može narušiti prirodnu ravnotežu, ako to delovanje nije u cilju zaštite i očuvanja prirode;

2) *alohtona vrsta* je vrsta koja je u ekosisteme naših područja dospela namernim ili nenamernim unošenjem;

3) *autohtona vrsta* je vrsta koja je prirodno rasprostranjena u ekosistemima naših područja;

4) *biološka raznovrsnost (biodiverzitet)* jeste sveukupnost gena, vrsta i ekosistema na Zemlji ili nekom jasno određenom području;

5) *vrsta* je grupa prirodnih jedinki odnosno populacija u okviru kojih se jedinke međusobno slobodno ukrštaju i daju plodno potomstvo, a reproduktivno su izolovane od drugih grupa jedinki odnosno populacija;

6) *geološka raznovrsnost (geodiverzitet)* jeste skup geoloških formacija i struktura, pojava i oblika geološke građe i geomorfoloških karakteristika različitog sastava i načina postanka i raznovrsnih paleoekosistema menjanih u prostoru pod uticajima unutrašnjih i spoljašnjih geodinamičkih činilaca tokom geološkog vremena;

7) *geonasleđe* su sve geološke, geomorfološke, pedološke i posebne arheološke vrednosti nastale tokom formiranja litosfere, njenog morfološkog uobličavanja i međuzavisnosti prirode i ljudskih kultura, koje predstavljaju ukupnu geološku raznovrsnost i imaju naučni značaj za proučavanje razvoja Zemlje;

8) *genotip fosila* je tipična vrsta za neki rod fosila, kojoj pripadaju sve individue u okviru te vrste roda i koja odgovara holotipu;

9) *genetička raznovrsnost* je ukupan broj i ukupna raznovrsnost gena, odnosno genetičkih informacija sadržanih u svim pojedinačnim vrstama biljaka, životinja, gljiva i mikroorganizama;

10) *genski fond* je ukupan broj gena ili količina genetske informacije koju poseduju svi članovi populacije seksualno reproduktivnih organizama;

11) *genetički materijal* je svaki materijal biljnog, životinjskog, mikroskog ili drugog porekla koji sadrži funkcionalne jedinice nasleđivanja;

12) *derivat* je organski ili neorganski produkt živih organizama, parogovi jelena, kljove vepra, oklop kornjače i drugo;

13) *divlja vrsta* je vrsta iz prirode koja nije bila pod uticajem čoveka i nema posledica nastalih ukrštanjem i/ili selekcijom ili uzgojnim aktivnostima;

14) *mineralne druze* su kristali koji se javljaju kao skup iste ili različite vrste koji leže na zajedničkoj podlozi;

15) *evidentirana prirodna dobra* su područja, vrste i pokretna prirodna dokumenta od značaja za zaštitu, a za koja nije pokrenut ili sproveden postupak zaštite;

16) *ekološka mreža* je skup međusobno povezanih ili prostorno bliskih zaštićenih područja i ekološki značajnih područja koji omogućava slobodni protok gena i bitno doprinosi očuvanju prirodne ravnoteže i biološke raznovrsnosti i unutar koje se delovi povezuju prirodnim ili veštačkim ekološkim koridorima;

17) *ekološki koridor* je ekološka putanja i/ili veza koja omogućava kretanje jedinki populacija i protok gena između zaštićenih područja i ekološki značajnih područja od jednog lokaliteta do drugog i koji čini deo ekološke mreže;

18) *ekološki značajno područje* je područje koje bitno doprinosi očuvanju biološke raznovrsnosti;

19) *ekosistem (biogeocenoza)* jeste strukturno, funkcionalno i dinamički složen i jedinstven ekološki sistem u kome se međusobno prožimaju uticaji biotopa i biocenoze (abiogena i biogena);

20) *endemična vrsta* je vrsta čije je rasprostranjenje ograničeno na određeno jasno definisano geografsko područje;

21) *ex situ zaštita* je aktivna mera zaštite vrsta koja obuhvata aktivnosti na očuvanju, gajenju i razmnožavanju vrsta na mestima van njihovih prirodnih staništa, kao što su botaničke bašte, bašte, vrtovi, arboretumi, alpinetumi, zoološki vrtovi, akvarijumi, terarijumi, banke gena, semena, plodova i vegetativnih delova, kao i specijalizovane laboratorije;

22) *životna zajednica (biocenoza)* jeste skup svih populacija koje žive zajedno na istom staništu (biotopu) koje grade funkcionalne zajednice;

23) *zamka* je sredstvo namenjeno za zadržavanje, hvatanje ili usmrćivanje životinja;

24) *zaštita prirode* je niz mera i aktivnosti usredsređenih na sprečavanje oštećenja prirode, prirodnih vrednosti i prirodne ravnoteže;

25) *zaštićene vrste* su organske vrste koje su zaštićene zakonom;

26) *zaštićena područja* jesu područja koja imaju izraženu geološku, biološku, ekosistemsku i/ili predeonu raznovrsnost i zbog toga se aktom o zaštiti proglašavaju zaštićenim područjima od opšteg interesa;

27) *zaštićena prirodna dobra* su zaštićena područja, zaštićene vrste i pokretna zaštićena prirodna dokumenta;

28) *zoološki vrt* je bilo koja trajna ustanova gde se drže divlje vrste životinja radi izlaganja javnosti sedam ili više dana godišnje, sa izuzetkom cirkusa, prodavnica kućnih ljubimaca i ustanova koje ne izlažu javnosti značajan broj životinja ili vrsta;

29) *invazivna vrsta* je strana vrsta koja unošenjem i/ili širenjem ugrožava druge vrste i ukupnu biološku raznovrsnost;

30) *indikatorska vrsta* je vrsta osetljiva na promene uslova u životnoj sredini koja se zbog toga može koristiti za procenu opšteg stanja prirode i životne sredine;

31) *introdukcija* je namerno ili nenamerno unošenje vrste na teritoriju i u ekosisteme u kojima do tada nije živela;

32) *in situ zaštita* je aktivna mera zaštite koja obuhvata zaštitu populacija vrste na prirodnom staništu, očuvanje prirodnih ekosistema, očuvanje i oporavak populacija na njihovim prirodnim staništima, kao i očuvanje pojava geodiverziteta na mestu nastanka ili nalazišta stena, ruda, minerala, kristala i fosila;

33) *iščezla vrsta* je ona vrsta za koju nema sumnje da je i poslednji primerak iščezao;

34) *iščezla vrsta u prirodi* je ona vrsta koje više nema u prirodi ali se jedinke mogu naći u zoološkim vrtovima, botaničkim baštama i drugim mestima, a koje se mogu ex situ metodama uzgajati za potrebe reintrodukcije;

35) *kišobran vrste* su vrste čijom zaštitom ujedno štitimo i veći broj drugih vrsta na istom staništu, a koje su manje poznate ili ih je teško štititi na drugi način;

36) *ključne vrste* su one vrste čije prisustvo ili odsustvo ima suštinski efekat na ostatak biocenoze (ekosistema);

37) *korisnik zaštićenog područja* je pravno lice, preduzetnik, fizičko lice ili drugi subjekat koji u zaštićenom prirodnom području obavlja poslove, delatnosti, odnosno koristi prirodno dobro i/ili njegove resurse, pogodnosti i odlike;

38) *krajnje ugrožena vrsta* je vrsta suočena sa najvišom verovatnoćom iščezavanja u prirodi u neposrednoj budućnosti, što se utvrđuje u skladu sa međunarodno prihvaćenim kriterijumima;

39) *kristal* je svaki mineral koji ima pravilnu unutrašnju građu i pravilan spoljašnji oblik i ogleda se u geometrijski pravilnim, glatkim i sjajnim površima i/ili pljosnima;

40) *lektotip* je primerak iz tipske serije koji predstavlja duplikat holotipa, a sakupljen je kad i holotip;

41) *lokalni endemit* je vrsta užeg rasprostranjenja koje ne prelazi veličinu jedne biogeografske provincije;

42) *minerali* su samородni homogeni hemijski elementi ili jedinjenja u vidu kristalizovane ili amorfne materije, određene strukture, oblika i sastava, koji nisu mineralne sirovine;

43) *održivo korišćenje prirodnih dobara i/ili resursa* je korišćenje komponenata biodiverziteta ili geodiverziteta na način i u obimu koji ne vodi ka dugoročnom smanjenju biodiverziteta, odnosno geodiverziteta, održavajući njihov potencijal radi zadovoljenja potreba i težnji sadašnjih i budućih generacija;

44) *očuvanje prirode* je niz mera i aktivnosti koje se sprovode radi zaštite ili obnavljanja prirodnih staništa i populacija divljih vrsta u cilju očuvanja njihovog povoljnog stanja, prirodnih ekosistema i predeone raznovrsnosti;

45) *oštećenje prirode* jeste pojava nastala usled menjanja prirodnih procesa u tolikoj meri da je narušena prirodna ravnoteža ili su uništene prirodne vrednosti. Oštećenje prirode može biti uzrokovano prirodnim i veštačkim procesima, pojavama i nepogodama (klizišta, odroni, zemljotresi, poplave, požari itd.);

46) *paratip* je primerak vrste koji je određen pre opisivanja nominalne vrste;

47) *plan upravljanja zaštićenog područja* je dokument kojim subjekat zadužen za upravljanje zaštićenim područjem planira mere i aktivnosti zaštite, očuvanja, unapređenja i korišćenja zaštićenog područja;

48) *planovi upravljanja prirodnim resursima i dobrima* su planske i/ili programske osnove za upravljanje, gazdovanje i korišćenje prirodnih resursa i dobara u privredne, socijalne i ekološke namene i/ili svrhe propisane na osnovu posebnih zakona;

49) *pečinski nakit* su različiti oblici i pojave taloženja kristalnog kalcijum karbonata u speleološkim objektima (stalaktiti, heliktiti, stalagmiti, stubovi, salivi, draperije, kadice i drugo);

50) *pečinski sediment* je u speleološkim objektima nataložen ili na drugi način odložen rečni materijal (pesak, šljunak), glina, drobina, blokovi stena i bigar;

51) *povoljno stanje vrste* je stanje u kojem populacije vrste imaju perspektivu dugoročnog opstanka kao životno sposobni deo prirodnog ekološkog sistema i kada se ekološko područje rasprostranjenosti vrste ne smanjuje niti postoji verovatnoća da će se u predvidljivoj budućnosti smanjiti;

52) *povoljno stanje prirodnog staništa* je stanje prirodnog staništa u kojem je njegovo područje rasprostranjenosti stabilno ili je u porastu, kada su specifična struktura i funkcije neophodne za dugoročno očuvanje prisutni ili će biti prisutni u predvidljivoj budućnosti i kada je status zaštite njihovih tipičnih vrsta povoljan. Prirodno stanište je ugroženo ako nije u povoljnom stanju i/ili mu pretil nestanak;

53) *pokretna zaštićena prirodna dokumenta* su delovi geološkog, paleontološkog i biološkog nasleđa koji imaju izuzetan naučni i obrazovni značaj;

54) *populacija* je prostorno i vremenski integrisana grupa jedinki iste vrste koja raspolaže zajedničkim skupom naslednih faktora, naseljava određeni prostor, pripada određenom ekosistemu, a u okviru koje su jedinice međusobno povezane prvenstveno odnosima reprodukcije;

55) *praćenje stanja (monitoring)* jeste plansko, sistematsko i kontinualno praćenje stanja prirode, odnosno delova biološke, geološke i predeone raznovrsnosti, kao deo celovitog sistema praćenja stanja elemenata životne sredine u prostoru i vremenu;

56) *predeo* je određena teritorija čiji karakter predstavlja specifičan spoj prirodnih i stvorenih vrednosti karakterističnih za dati region;

57) *predeoni element* je najmanja, relativno homogena ekološka jedinica strukture predela, bilo prirodnog ili antropogenog porekla;

58) *predeona raznovrsnost* je strukturiranost prostora nastala u interakciji (međudejstvu) prirodnih i/ili stvorenih predeonih elemenata određenih bioloških, klimatskih, geoloških, geomorfoloških, pedoloških, hidroloških, kulturno-istorijskih i socioloških obeležja;

59) *priroda* predstavlja jedinstvo geosfere i biosfere, izloženo atmosferskim promenama i različitim uticajima i obuhvata prirodna dobra i prirodne vrednosti koje se iskazuju biološkom, geološkom i predeonom raznovrsnošću;

60) *prirodne vrednosti* su prirodni resursi kao obnovljive ili neobnovljive geološke, hidrološke i biološke vrednosti koji se, direktno ili indirektno, mogu koristiti ili upotrebiti, a imaju realnu ili potencijalnu ekonomsku vrednost i prirodna dobra kao delovi prirode koji zaslužuju posebnu zaštitu;

61) *prirodna ravnoteža* je stanje međusobno uravnoteženih odnosa i uticaja živih bića među sobom i s njihovim staništem. Prirodna ravnoteža je narušena, kada se poremeti kvantitativna ili kvalitativna struktura životnih zajednica, ošteti ili uništi stanište, uništi ili promeni sposobnost delovanja ekološkog sastava, prekine međusobna povezanost pojedinih ekoloških sastava ili prouzrokuje značajnija izolovanost pojedinih populacija;

62) *ranjiva vrsta* je ona vrsta koja se suočava s visokom verovatnoćom da će iščeznuti u prirodnim uslovima u nekoj srednje bliskoj budućnosti;

63) *režim zaštite* jeste skup mera i uslova kojima se određuje način i stepen zaštite, korišćenja, uređenja i unapređenja zaštićenog prirodnog dobra;

64) *reintrodukcija* je metod zaštite i očuvanja biološke raznovrsnosti veštačkim vraćanjem vrste na nekadašnja staništa sa kojih je iščezla ili na staništa na kojima je brojnost njene populacije drastično smanjena;

65) *reliktna vrsta* je ona vrsta koja je u dalekoj prošlosti imala široko rasprostranjenje, a čiji je današnji areal (ostatak) sveden na prostorno male delove;

66) *sanacija prirode* su mere koje se preduzimaju za zaustavljanje oštećenja prirode, poboljšanja stanja i funkcionalnosti;

67) *sintipovi fosila* su svi primerci iz jedne serije za koju ne postoji holotip;

68) *speleološki objekat* je podzemna šupljina u obliku kanala, hodnika i dvorana različitih dimenzija, nagiba i izgleda nastala prirodnim procesima prvenstveno u krečnjacima i dolomitima ali i u drugim stenama;

69) *stanište (biotop)* jesu kopnena ili vodena područja koja se ističu svojim geografskim, abiotičkim i biotičkim svojstvima, bilo da su u potpunosti ekološka ili poluekološka;

70) *stanište vrste* je okruženje određeno posebnim abiotičkim i biotičkim faktorima, u kome živi vrsta u bilo kojoj fazi svog biološkog ciklusa;

71) *stenoendemit* je vrsta čije je rasprostranjenje ograničeno na veoma malo područje, odnosno jedan lokalitet (planinski vrh, greben, klisura i slično);

72) *tipovi predela* su kategorije predela čija je jedinstvenost i kvalitet određen ekološkim, strukturnim, fiziognomskim, istorijskim, socio-ekonomskim i estetskim obeležjima;

73) *ugrožena vrsta* jeste ona vrsta koja se suočava sa visokom verovatnoćom da će iščeznuti u prirodnim uslovima u bliskoj budućnosti što se utvrđuje u skladu sa opšteprihvaćenim međunarodnim kriterijumima;

74) *unapređenje prirode* je niz mera i aktivnosti koje su potrebne za obnavljanje prirodnih staništa i populacija kako bi se oni doveli u povoljno prirodno stanje, kao i niz aktivnosti na revitalizaciji i sanaciji prirodnih ekosistema i predela;

75) *fosili* su ostaci, sačuvani u celini ili delovima, biljnih i životinjskih organizama koji su živeli u prošlosti, uključujući i tragove izumrlih organizama, a služe kao materijalni dokazi na osnovu kojih se pouzdano rekonstruiše geološka prošlost;

76) *holotip fosila* je vrsta koja je određena i služi kao etalon za sve druge odredbe i taj jedan primerak se čuva u Prirodnjačkom muzeju;

77) *holotip* je originalni primerak na osnovu koga je dat opis vrste i njeno ime;

78) *crvena knjiga* je naučnostručna studija ugroženih divljih vrsta raspoređenih po kategorijama ugroženosti i faktorima ugrožavanja;

79) *crvena lista* je spisak ugroženih divljih vrsta raspoređenih po kategorijama ugroženosti.

Načela zaštite prirode

Član 5.

Osnovna načela zaštite prirode jesu:

1) načelo visokog stepena zaštite prirode – svako je dužan da pri preduzimanju aktivnosti ili vršenju delatnosti doprinese zaštiti i unapređivanju prirode, biološke, geološke i predeone raznovrsnosti, očuvanju opštekorisnih funkcija prirode i prirodne ravnoteže;

2) načelo održivog korišćenja – korišćenje prirodnih resursa može se vršiti samo do stepena i na način kojima se ne ugrožava raznovrsnost i funkcionisanje prirodnih sistema i procesa;

3) načelo primene mera i uslova zaštite prirode – u korišćenju prirodnih resursa i zaštićenih prirodnih dobara, planiranju i uređenju prostora, primenjuju se načela, mere i uslovi zaštite prirode;

4) načelo integrisane zaštite – zaštita prirode je sastavni deo strategije održivog razvoja, prostornog i urbanističkog planiranja i drugih planova, programa i osnova;

5) načelo „korisnik plaća” – korisnik prirodnog resursa i zaštićenog prirodnog dobra, dužan je da plati naknadu za njihovo korišćenje i snosi troškove sanacije i rekultivacije prostora;

6) načelo saradnje – državni organi, organi autonomne pokrajine i organi jedinice lokalne samouprave, organizacije i institucije, kao i druga pravna i fizička

lica, pri vršenju svojih poslova i zadataka dužni su da postupaju u skladu sa načelima, ciljevima, merama i uslovima zaštite i trajnog očuvanja prirode i da pri tome ostvaruju međusobnu i međunarodnu saradnju;

7) načelo neposredne primene međunarodnog prava – državni organi i organi autonomne pokrajine i organi jedinice lokalne samouprave, organizacije i institucije, kao i druga pravna lica, preduzetnici i fizička lica, pri vršenju svojih poslova i zadataka neposredno primenjuju opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava i potvrđene međunarodne ugovore kao sastavni deo pravnog sistema.

Na zaštitu prirode primenjuju se i osnovna načela zaštite životne sredine, u skladu sa zakonom.

Subjekti zaštite prirode

Član 6.

Zaštitu i očuvanje prirode, u okviru svojih ovlašćenja, obezbeđuju:

- 1) Republika Srbija;
- 2) autonomna pokrajina;
- 3) opština, grad i grad Beograd (u daljem tekstu: jedinica lokalne samouprave);
- 4) upravljač zaštićenog područja;
- 5) pravna lica, preduzetnici i fizička lica koji u obavljanju privrednih i drugih delatnosti koriste prirodne resurse i zaštićena prirodna dobra;
- 6) stručne i naučne organizacije i druge javne službe;
- 7) građanin, grupe građana, njihova udruženja, profesionalne ili druge organizacije.

II. ZAŠTITA PRIRODE

Mere zaštite prirode

Član 7.

Zaštita prirode sprovodi se naročito:

- 1) utvrđivanjem i procenom stanja, pojava i procesa u prirodi i predelu;
- 2) uspostavljanjem i utvrđivanjem zaštićenih prirodnih dobara i sistema praćenja njihove zaštite;
- 3) sprovođenjem mera zaštite prirode i predela;
- 4) utvrđivanjem uslova i mera zaštite prirode i zaštićenih prirodnih dobara i predela u prostornim i urbanističkim planovima, projektnoj dokumentaciji, osnovama i programima upravljanja prirodnim resursima u rudarstvu, energetici, saobraćaju, vodoprivredi, poljoprivredi, šumarstvu, lovstvu, ribarstvu, turizmu i drugim delatnostima od uticaja na prirodu;
- 5) održivim korišćenjem prirodnih resursa i zaštićenih prirodnih dobara i kontrolom njihovog korišćenja uspostavljanjem sistema upravljanja prirodnim resursima i zaštićenim prirodnim dobrima;
- 6) izradom izveštaja o stanju prirode, donošenjem i sprovođenjem strategija, programa, akcionih i sanacionih planova i planova upravljanja;

7) ublažavanjem štetnih posledica koje su nastale aktivnostima u prirodi, korišćenjem prirodnih resursa ili prirodnim katastrofama;

8) povezivanjem i usklađivanjem nacionalnog sistema zaštite prirode sa međunarodnim sistemom zaštite prirode;

9) podsticanjem naučnog i stručnog rada u oblasti zaštite prirode;

10) obaveštavanjem javnosti o stanju prirode i učestvovanjem javnosti u odlučivanju o zaštiti prirode;

11) podsticanjem i promocijom zaštite prirode, razvijanjem svesti o potrebi zaštite prirode u procesu vaspitanja i obrazovanja;

12) uključivanjem lokalnih zajednica u praćenje stanja, zaštitu i unapređenje prirode.

1. Planiranje, uređenje i korišćenje prostora, prirodnih resursa i zaštićenih područja

Član 8.

Planiranje, uređenje i korišćenje prostora, prirodnih resursa i zaštićenih područja sprovodi se na osnovu prostornih i urbanističkih planova, planske i projektne dokumentacije, osnova i programa upravljanja i korišćenja prirodnih resursa i dobara u rudarstvu, energetici, saobraćaju, vodoprivredi, poljoprivredi, šumarstvu, lovstvu, ribarstvu, turizmu i drugim delatnostima od uticaja na prirodu, u skladu sa merama i uslovima zaštite prirode.

Korišćenje prostora, prirodnih resursa i zaštićenih područja dozvoljeno je na način predviđen ovim i drugim zakonima.

Uslovi zaštite prirode u planovima, osnovama i programima

Član 9.

Planovi, osnove i programi iz člana 8. ovog zakona sadrže uslove zaštite prirode, a naročito:

- 1) uslove za očuvanje biološke, geološke i predeone raznovrsnosti;
- 2) pregled zaštićenih i evidentiranih prirodnih dobara;
- 3) uslove zaštite i očuvanja prirode i zaštićenih prirodnih dobara.

Uslove zaštite prirode iz stava 1. ovog člana nadležni organ pribavlja od zavoda za zaštitu prirode (u daljem tekstu: zavod), na način i po postupku za donošenje planova i programa propisanim ovim zakonom i posebnim propisima.

Uslove zaštite prirode zavod dostavlja podnosiocu zahteva i ministarstvu nadležnom za poslove zaštite životne sredine (u daljem tekstu: Ministarstvo), organu nadležnom za poslove zaštite životne sredine autonomne pokrajine, odnosno jedinice lokalne samouprave.

Rok važenja izdatih uslova zaštite prirode je dve godine od dana dostavljanja podnosiocu zahteva.

Obaveze nosioca projekta i korisnika prirodnih resursa

Član 10.

Nosilac projekta, odnosno pravno lice, preduzetnik i fizičko lice koje koristi prirodne resurse, obavlja građevinske i druge radove, aktivnosti i intervencije u

prirodi dužno je da postupa u skladu sa merama zaštite prirode utvrđenim u planovima, osnovama i programima i u skladu sa projektno-tehničkom dokumentacijom, na način da se izbegnu ili na najmanju meru svedu ugrožavanje i oštećenje prirode.

Za projekte za koje je utvrđena obaveza izrade procene uticaja projekta na životnu sredinu uslovi zaštite prirode su sastavni deo procene uticaja na životnu sredinu.

Projekti, radovi i aktivnosti za koje se sprovodi postupak procene uticaja na životnu sredinu, kao i oni koji ne podležu postupku procene uticaja na životnu sredinu ili za koje je doneta odluka da nije potrebno sprovođenje postupka procene uticaja projekta na životnu sredinu, a koji sami ili sa drugim projektima, radovima ili aktivnostima mogu imati značajan uticaj na integritet ekološki značajnog područja sa stanovišta ciljeva očuvanja, obavezno podležu davanju saglasnosti od strane Ministarstva.

Saglasnost iz stava 3. ovog člana Ministarstvo će izdati samo ukoliko u svetlu svih raspoloživih dokaza i obaveznog mišljenja zavoda utvrdi da projekti, radovi i aktivnosti iz stava 3. ovog člana ne mogu imati značajan uticaj na integritet ekološki značajnog područja sa stanovišta ciljeva očuvanja.

U slučaju sumnje smatraće se da projekti, radovi i aktivnosti iz stava 3. ovog člana mogu imati značajan uticaj na integritet ekološki značajnog područja sa stanovišta ciljeva očuvanja.

Izuzetno od stava 4. ovog člana, Ministarstvo će dati saglasnost za projekte, radove i aktivnosti iz stava 3. ovog člana pod sledećim uslovima:

- 1) ukoliko postoje imperativni razlozi javnog interesa koji se odnose na zaštitu zdravlja ljudi i javne sigurnosti, na korisne efekte od primarne važnosti za životnu sredinu ili druge imperativne razloge od javnog interesa koji pretežu u odnosu na interes očuvanja;
- 2) ukoliko ne postoji drugo zadovoljavajuće rešenje;
- 3) ukoliko su preduzete kompenzacijske mere iz člana 12. ovog zakona, neophodne za očuvanje sveukupne koherentnosti ekološke mreže.

Pravno lice, preduzetnik i fizičko lice iz st.1. i 3. ovog člana dužno je da po prestanku radova i aktivnosti izvrši sanaciju odnosno rekultivaciju u skladu sa ovim zakonom i drugim propisima.

Ograničenja ili prekid korišćenja

Član 11.

Ako način ili obim korišćenja prirodnih resursa neposredno ugrožava opstanak neke vrste, njenog staništa ili prirodnog ekosistema, ministar nadležan za poslove zaštite životne sredine (u daljem tekstu: ministar) naredbom može ograničiti, privremeno ili trajno obustaviti korišćenje po prethodno pribavljenom mišljenju ministarstva nadležnog za poslove poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, ministarstva nadležnog za poslove rudarstva i energetike i ministarstva nadležnog za poslove infrastrukture.

Za ograničenja kojima su podvrgnuti, na osnovu naredbe iz stava 1. ovog člana, vlasnici ili korisnici prirodnih resursa imaju pravo na naknadu srazmerno umanjenom prihodu.

Visina naknade utvrđuje se sporazumno, a u slučaju spora o visini naknade odlučuje sud.

Naknada iz stava 3. ovog člana isplaćuje se na teret sredstava budžeta Republike Srbije.

Vlasnik ili korisnik prirodnih resursa koji ne postupi po naredbi iz stava 1. ovog člana odgovara za štetu nastalu na vrsti, staništu ili prirodnom ekosistemu, koja je nastala nakon donošenja naredbe.

Ublažavanje štetnih posledica na prirodu

Član 12.

Pravno lice, preduzetnik i fizičko lice koje realizacijom projekta, radova ili aktivnosti iz člana 10. ovog zakona izazove štetne posledice na ekološki značajnom području ili zaštićenom prirodnom dobru u kojem se sprovode strogi režimi zaštite u skladu sa članom 35. ovog zakona, dužno je da sprovede kompenzacijske mere.

Kompenzacijske mere određuju se u zavisnosti od predviđenih ili prouzrokovanih oštećenja prirode, i to:

- 1) uspostavljanjem novog lokaliteta koje ima iste ili slične osobine kao oštećeni lokalitet;
- 2) uspostavljanjem drugog lokaliteta značajnog za očuvanje biološke i predeone raznovrsnosti, odnosno za zaštitu prirodnog dobra;
- 3) novčanom naknadom u vrednosti prouzrokovanog oštećenja lokaliteta u slučaju da nije moguće sprovesti kompenzacijske ili mere sanacije.

Kompenzacijske mere iz stava 1. ovog člana utvrđuje Ministarstvo.

Pri određivanju kompenzacijskih mera prednost ima nadoknađivanje novim lokalitetom koji ima iste ili slične osobine kao i oštećeni lokalitet.

Novčani iznos na ime kompenzacijskih mera uplaćuje se na račun propisan za uplatu javnih prihoda budžeta Republike Srbije i koristi se preko Fonda za zaštitu životne sredine isključivo za finansiranje projekata zaštite prirode.

Otklanjanje štetnih posledica

Član 13.

Ako su projekti ili aktivnosti u prirodi izvedene bez utvrđenih uslova zaštite prirode ili suprotno datim uslovima zaštite prirode, zbog čega su nastala oštećenja prirode i zaštićenih prirodnih dobara, nosilac projekta ili aktivnosti odnosno, korisnik prirodnih resursa, dužan je da bez odlaganja i o svom trošku otkloni štetne posledice svog delovanja, po načelima objektivne odgovornosti.

2. Predmet zaštite

Zaštita biološke raznovrsnosti

Član 14.

Zaštita biološke raznovrsnosti ostvaruje se sprovođenjem mera zaštite i unapređenja vrsta, njihovih populacija, prirodnih staništa i ekosistema.

Zaštita vrsta

Član 15.

Zaštita vrsta se ostvaruje sprovođenjem mera i aktivnosti na očuvanju samih vrsta, njihovih populacija i staništa, ekosistema i koridora koji ih povezuju.

Zaštita staništa

Član 16.

Zaštita staništa vrši se sprovođenjem mera i aktivnosti na zaštiti i očuvanju prirode, održivom korišćenju prirodnih resursa i zaštićenih prirodnih dobara, planiranjem i uređivanjem prostora.

Ministar bliže utvrđuje kriterijume za izdvajanje tipova staništa, vrste tipova staništa, osetljive, ugrožene, retke i za zaštitu prioritetne tipove staništa i mere zaštite za očuvanje tipova staništa.

Spisak tipova staništa, vrste tipova staništa, osetljive, ugrožene, retke i za zaštitu prioritetne tipove staništa i kartu staništa kojom se dokumentuju tipovi staništa, utvrđuje zavod u saradnji sa naučnim i stručnim institucijama registrovanim za istraživanja iz oblasti zaštite prirode.

Praćenje stanja staništa iz stava 3. ovog člana obavlja zavod i/ili druge stručne i naučne institucije po ovlašćenju Ministarstva.

Zaštita ekosistema

Član 17.

Zaštita ekosistema (šumskih, visokoplaninskih, vodenih i vlažnih, osetljivih, agro i drugih ekosistema) ostvaruje se očuvanjem njihovog prirodnog sastava, strukture, funkcije, celovitosti i ravnoteže putem sprovođenja odgovarajućih mera i aktivnosti na njihovoj zaštiti, unapređenju i održivom korišćenju.

Zaštita šumskih, vlažnih i vodenih ekosistema i staništa unutar agroekosistema

Član 18.

Očuvanje biološke raznovrsnosti šumskih ekosistema obavlja se radi jačanja opštekorisnih funkcija šuma, u skladu sa zakonom.

Gazdovanje šumama mora se zasnivati na načelima održivog razvoja i očuvanja biološke raznovrsnosti, očuvanja prirodnog sastava, strukture i funkcije šumskih ekosistema, saglasno uslovima zaštite prirode koji su sastavni deo šumskih osnova.

Radi obogaćivanja biološke i predeone raznovrsnosti u gazdovanju šumama postupa se na način da se u najvećoj meri očuvaju šumske čistine (livade, pašnjaci i drugo) i šumski rubovi.

U vlažnim i vodenim ekosistemima zabranjene su radnje, aktivnosti i delatnosti kojima se ugrožava hidrološka pojava ili opstanak i očuvanje biološke raznovrsnosti.

Količinu vode u vlažnim i vodenim ekosistemima koja je nužna za očuvanje hidrološke pojave i opstanak biološke raznovrsnosti određuje ministarstvo nadležno za poslove poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, po prethodno pribavljenom mišljenju Ministarstva.

Očuvanje biološke i predeone raznovrsnosti staništa unutar agroekosistema i drugih neautonomnih i poluautonomnih ekosistema sprovodi se prvenstveno očuvanjem i zaštitom rubnih staništa, živica, međa, pojedinačnih stabala, grupe stabala, bara i livadskih pojaseva, kao i drugih ekosistema sa očuvanom ili delimično izmenjenom drvenastom, žbunastom, livadskom ili močvarnom vegetacijom.

Prilikom ukрупnjavanja poljoprivrednog zemljišta mora se voditi računa o očuvanju postojećih i stvaranju novih rubnih staništa radi obezbeđenja biološke i predeone raznovrsnosti ekosistema.

Upotreba bioloških, biotehničkih i hemijskih sredstava u zaštiti ekosistema i zaštićenim područjima

Član 19.

Radi zaštite ekosistema dozvoljena je upotreba sredstava za zaštitu bilja u skladu sa zakonom.

U zaštićenim područjima mogu se koristiti biološka i biotehnička sredstva za zaštitu bilja radi očuvanja biološke raznovrsnosti.

Zabranjuje se upotreba hemijskih sredstava u zaštićenim područjima.

Izuzetno od stava 3. ovog člana hemijska sredstva za zaštitu bilja mogu se koristiti jedino u slučaju suzbijanja karantinskih ili regulisanih nekarantinskih štetnih organizama ili drugih štetnih organizama koji mogu prouzrokovati veće ekonomske štete i to ukoliko ne postoji odgovarajuće biološko ili biotehničko sredstvo za zaštitu bilja, uz odobrenje ministarstva nadležnog za poslove poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede a uz saglasnost Ministarstva.

Očuvanje genetičke raznovrsnosti

Član 20.

Genetički materijal se koristi u skladu sa ovim zakonom i posebnim propisima.

Uzimanje genetičkog materijala iz prirode radi korišćenja ne sme ugrožavati opstanak ekosistema ili populaciju divljih vrsta biljaka, životinja i gljiva u njihovim staništima.

Pristup izvorima genetičkog materijala

Član 21.

Genetički materijal iz prirode može se koristiti u skladu sa ovim zakonom.

Na genetičkom materijalu koji je stvoren od genetičkog materijala divljih vrsta biljaka, životinja i gljiva ne može se steći svojina.

Banka gena

Član 22.

Radi očuvanja genetičke raznovrsnosti divljih biljaka, životinja i gljiva osniva se banka gena.

U bankama gena čuva se biološki materijal nadzirane ili uzgajane populacije, delovi biljaka, životinja i gljiva, seme, spore, polne ćelije i drugi biološki materijali, koji se koriste radi očuvanja vrsta, odnosno njihovog genetskog fonda i potencijala.

Banku gena iz stava 1. ovog člana može da osnuje pravno lice ili preduzetnik koje ispunjava uslove u pogledu kadra, opreme i prostora.

Ispunjenost uslova iz stava 3. ovog člana utvrđuje Ministarstvo u dozvoli koja se izdaje u formi rešenja.

Dozvola iz stava 4. ovog člana izdaje se na zahtev pravnog ili fizičkog lica.

Rešenje iz stava 4. ovog člana je konačno, a protiv njega se može pokrenuti upravni spor.

Bliže uslove iz stava 3. ovog člana, kao i način rada banke gena, način postupanja sa biološkim materijalom, sadržinu zahteva i dokumentaciju koja se podnosi uz zahtev za izdavanje dozvole propisuje Ministarstvo, uz prethodnu saglasnost ministarstva nadležnog za poslove poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede.

Zaštita geološke raznovrsnosti

Član 23.

Zaštita geološke raznovrsnosti pri korišćenju i uređenju prostora ostvaruje se sprovođenjem mera očuvanja prirode, geoloških i paleontoloških dokumenata, kao i objekata geonasleđa u uslovima in situ i ex situ zaštite.

Zaštita speleoloških objekata

Član 24.

Speleološki objekti su javno dobro u svojini Republike Srbije.

Speleološki objekti zbog svojih prirodnih i kulturnih vrednosti uživaju zaštitu i koriste se u skladu sa ovim zakonom i drugim propisima.

Za speleološke objekte izrađuje se Katastar speleoloških objekata kao digitalni geografski informacioni sistem (u daljem tekstu: katastar).

Zaštita i korišćenje speleoloških objekata

Član 25.

U speleološkim objektima i njihovoj okolini zabranjeno je:

1) zagađivati vodotoke i izvore, upuštati, unositi i ostavljati otrovne materije, čvrste otpatke i uginule životinje ili deponovati bilo koju vrstu otpadaka na mestima i na takav način da mogu biti uneti u speleološki objekat tekućom vodom ili slobodnim kretanjem;

2) uništavati, oštećivati ili odnositi delove pećinskog nakita, pećinskih sedimenata, fosilnih ostataka i artefakata;

3) uništavati ili odnositi primerke faune i flore i narušavati njihove stanišne uslove;

4) izvoditi građevinske radove koji mogu prouzrokovati značajne nepovoljne i trajne promene geomorfoloških i hidroloških obeležja.

Vlada propisuje način i uslove upravljanja, korišćenja i istraživanja speleoloških objekata, kao i izrade i vođenja katastra iz člana 24. stav 3. ovog zakona.

Zaštita predela

Član 26.

Predeli se prema svojim prirodnim i stvorenim obeležjima razvrstavaju u predeone tipove koji izražavaju raznolikost prirodne i kulturne baštine.

Zaštita predela podrazumeva planiranje i sprovođenje mera kojima se sprečavaju neželjene promene, narušavanje ili uništenje značajnih obeležja predela, njihove raznovrsnosti, jedinstvenosti i estetskih vrednosti i omogućavanje tradicionalnog načina korišćenja predela.

U planiranju i uređenju prostora, kao i u planiranju i korišćenju prirodnih resursa mora se obezbediti očuvanje značajnih i karakterističnih obeležja predela.

III. ZAŠTIĆENA PRIRODNA DOBRA

Zaštićena prirodna dobra

Član 27.

Zaštićena prirodna dobra su:

- 1) zaštićena područja
  - strogi rezervat prirode,
  - specijalni rezervat prirode,
  - nacionalni park,
  - spomenik prirode,
  - zaštićeno stanište,
  - predeo izuzetnih odlika,
  - park prirode;
- 2) zaštićene vrste
  - strogo zaštićena divlja vrsta,
  - zaštićena divlja vrsta;
- 3) pokretna zaštićena prirodna dokumenta.

1. Zaštićena područja

Član 28.

Područja koja imaju izraženu geološku, biološku, ekosistemsku i/ili predeonu raznovrsnost mogu se proglasiti za zaštićena područja od opšteg interesa.

Kriterijume i indikatore za proglašenje zaštićenih područja u skladu sa opšteprihvaćenim međunarodnim kriterijumima i indikatorima, propisaće ministar posebnim aktom, po prethodno pribavljenom mišljenju ministarstva nadležnog za poslove poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i ministarstva nadležnog za poslove zaštite kulturnih dobara.

Zaštićena područja mogu se prekogranično povezivati sa zaštićenim područjima susednih država.

Plan upravljanja i mere zaštite zaštićenog područja koje je prekogranično povezano sa zaštićenim područjem susedne države, sporazumno se utvrđuje s nadležnim organima te države, a uz saglasnost Ministarstva.

Strogi i specijalni rezervat prirode

Član 29.

Strogi rezervat prirode je područje neizmenjenih prirodnih odlika sa reprezentativnim prirodnim ekosistemima, namenjeno isključivo za očuvanje izvorne prirode, genskog fonda, ekološke ravnoteže, praćenje prirodnih pojava i procesa, naučna istraživanja kojima se ne narušavaju prirodna obeležja, vrednosti, pojave i procesi.

Specijalni rezervat prirode je područje sa neizmenjenom ili neznatno izmenjenom prirodom, od naročitog značaja zbog jedinstvenosti, retkosti ili reprezentativnosti, a koje obuhvata stanište ugrožene divlje vrste biljaka, životinja i gljiva, bez naselja ili sa retkim naseljima u kojima čovek živi usklađeno sa prirodom, namenjeno očuvanju postojećih prirodnih odlika, genskog fonda, ekološke ravnoteže, praćenju prirodnih pojava i procesa, naučnim istraživanjima i obrazovanju, kontrolisanim posetama i očuvanju tradicionalnog načina života.

Specijalni rezervat prirode može biti floristički, mikološki, šumske i druge vegetacije, zoološki (ornitološki, ihtiološki i drugi), geološki, paleontološki, hidrogeološki, hidrološki i drugi.

U strogom i specijalnom rezervatu prirode zabranjeno je vršiti radnje i aktivnosti i obavljati delatnosti koje mogu narušiti svojstva zbog kojih su proglašeni zaštićenim prirodnim dobrom (branje i uništavanje biljaka, uznemiravanje, hvatanje i ubijanje životinja, uvođenje novih bioloških vrsta, melioracijski radovi, razni oblici privrednog i drugog korišćenja i slično).

Posećivanje strogog i specijalnog rezervata prirode u cilju obrazovanja može se vršiti na osnovu dozvole koju izdaje upravljač zaštićenog područja (u daljem tekstu: upravljač).

Mere zaštite strogog i specijalnog rezervata prirode bliže se određuju aktom o proglašenju zaštićenog područja.

Praćenje prirodnih pojava i procesa i naučna istraživanja vrše se na osnovu dozvole koju izdaje Ministarstvo i uz prisustvo upravljača.

U strogom rezervatu prirode zabranjene su privredne i druge aktivnosti.

Nacionalni park

Član 30.

Nacionalni park je područje sa većim brojem raznovrsnih prirodnih ekosistema od nacionalnog značaja, istaknutih predeonih odlika i kulturnog nasleđa u kome čovek živi usklađeno sa prirodom, namenjeno očuvanju postojećih prirodnih vrednosti i resursa, ukupne predeone, geološke i biološke raznovrsnosti, kao i zadovoljenju naučnih, obrazovnih, duhovnih, estetskih, kulturnih, turističkih, zdravstveno-rekreativnih potreba i ostalih aktivnosti u skladu sa načelima zaštite prirode i održivog razvoja.

U nacionalnom parku dozvoljene su radnje i delatnosti kojima se ne ugrožava izvornost prirode, kao i obavljanje delatnosti koje su u funkciji obrazovanja, zdravstveno-rekreativnih i turističkih potreba, nastavka tradicionalnog načina života lokalnih zajednica, a na način kojim se ne ugrožava opstanak vrsta, prirodnih

ekosistema i predela, u skladu sa ovim zakonom i planom upravljanja koji donosi upravljač.

Delatnosti iz stava 2. ovog člana mogu se ograničiti radi očuvanja izvornosti prirode nacionalnog parka.

Šumama u nacionalnom parku gazduje pravno lice koje upravlja nacionalnim parkom.

Šume iz stava 4. ovog člana nisu obuhvaćene šumskim područjem.

Mere zaštite nacionalnog parka i način njegovog korišćenja, bliže se određuju posebnim zakonom.

Spomenik prirode

Član 31.

Spomenik prirode je manja neizmenjena ili delimično izmenjena prirodna prostorna celina, objekat ili pojava, fizički jasno izražen, prepoznatljiv i/ili jedinstven, reprezentativnih geomorfoloških, geoloških, hidrografskih, botaničkih i/ili drugih obeležja, kao i ljudskim radom formirana botanička vrednost od naučnog, estetskog, kulturnog ili obrazovnog značaja.

Spomenik prirode može biti geološki (istorijskogeološko-stratigrafski, paleontološki, petrološki, sedimentološki, mineraloški, strukturogeološki, hidrogeološki i drugi), geomorfološki, speleološki (pećina, jama i drugo), hidrološki (ceo ili deo vodotoka, slap, jezero, tresava i drugo), botanički (retki ili značajni primerci biljnog sveta, pojedinačno stablo ili skupina stabala, drvoredi, parkovi, arboretumi, botaničke bašte i drugo).

Na spomeniku prirode zabranjene su sve radnje i aktivnosti koje ugrožavaju njegova obeležja i vrednosti.

Mere zaštite spomenika prirode i način njegovog korišćenja, bliže se određuju aktom o proglašenju zaštićenog područja.

Zaštićeno stanište

Član 32.

Zaštićeno stanište je područje koje obuhvata jedan ili više tipova prirodnih staništa značajnih za očuvanje jedne ili više populacija divljih vrsta i njihovih zajednica.

Cilj zaštite staništa je:

- 1) zaštita ugroženih i retkih tipova staništa, ekosistema i/ili autohtonih divljih vrsta na nacionalnom i/ili međunarodnom nivou;
- 2) obezbeđivanje povoljnog stanja populacija autohtone divlje vrste i/ili vrsta;
- 3) omogućavanje nesmetanog odvijanja neke od životnih faza autohtonih divljih vrsta (mrešćenje, parenje, gnežđenje, podizanje mladunaca, prezimljavanje i drugo);
- 4) zaštita krajnje ugroženih i ranjivih vrsta;
- 5) omogućavanje protoka gena između populacija vrste;
- 6) obezbeđivanje migratornih puteva i odmorišta;

7) omogućavanje naučnih istraživanja, upravljanja populacijama i obrazovanja.

Na zaštićenom staništu zabranjene su radnje i aktivnosti kojima se ugrožava ili oštećuje jedan ili više tipova staništa.

Aktom o proglašenju zaštićenog staništa bliže se utvrđuje njegov značaj, namena i mere zaštite.

Predeo izuzetnih odlika

Član 33.

Predeo izuzetnih odlika je područje prepoznatljivog izgleda sa značajnim prirodnim, biološko-ekološkim, estetskim i kulturno-istorijskim vrednostima, koje se tokom vremena razvijalo kao rezultat interakcije prirode, prirodnih potencijala područja i tradicionalnog načina života lokalnog stanovništva.

Predeo izuzetnih odlika može biti prirodni predeo izuzetnih odlika i kulturni predeo izuzetnih odlika.

Prirodni predeo izuzetnih odlika je područje značajne biološko-ekološke i estetske vrednosti gde tradicionalan način života lokalnog stanovništva nije bitnije narušio prirodu i prirodne ekosisteme.

Kulturni predeo izuzetnih odlika je područje značajne predeone, estetske i kulturno-istorijske vrednosti koje se tokom vremena razvijalo kao rezultat interakcije prirode, prirodnih potencijala područja i tradicionalnog načina života lokalnog stanovništva.

U predelu izuzetnih odlika zabranjene su radnje i aktivnosti kojima se narušavaju primarne prirodne i stvorene vrednosti i karakter predela.

Mere zaštite, način obavljanja privrednih i tradicionalnih delatnosti i korišćenje prirodnih i stvorenih vrednosti u predelu izuzetnih odlika, bliže se utvrđuju aktom o proglašenju zaštićenog područja.

Park prirode

Član 34.

Park prirode je područje dobro očuvanih prirodnih vrednosti sa pretežno očuvanim prirodnim ekosistemima i živopisnim pejzažima, namenjeno očuvanju ukupne geološke, biološke i predeone raznovrsnosti, kao i zadovoljenju naučnih, obrazovnih, duhovnih, estetskih, kulturnih, turističkih, zdravstveno-rekreativnih potreba i ostalih delatnosti usklađenih sa tradicionalnim načinom života i načelima održivog razvoja.

U parku prirode nisu dozvoljene privredne i druge delatnosti i radnje kojima se ugrožavaju njegova bitna obeležja i vrednosti.

Mere zaštite, način obavljanja privrednih delatnosti i korišćenje prirodnih vrednosti u parku prirode, bliže se utvrđuju aktom o proglašenju zaštićenog područja.

Zone zaštite

Član 35.

Na zaštićenom području mogu se izdvojiti zone u kojima se sprovede sledeći režimi zaštite:

- 1) I stepena – stroga zaštita;

- 2) Ib stepena – stroga zaštita uz mogućnost upravljanja populacijama;
- 3) II stepena – aktivna zaštita;
- 4) III stepena – aktivna zaštita i mogućnost održivog korišćenja.

Režim zaštite Ia stepena – stroga zaštita se sprovodi na delu zaštićenog područja sa izvornim, neizmenjenim ili malo izmenjenim ekosistemima izuzetnog naučnog i praktičnog značaja kojom se omogućava isključivo prirodna sukcesija.

U Ia stepenu zaštite isključuju se svi oblici korišćenja prostora i aktivnosti osim naučnih istraživanja i kontrolisane edukacije. Izuzetak mogu biti interventne aktivnosti u akcidentnim situacijama, uz saglasnost Ministarstva.

Režim zaštite Ib stepena – stroga zaštita se sprovodi na delu zaštićenog područja sa izvornim, neizmenjenim ili malo izmenjenim ekosistemima velikog naučnog i praktičnog značaja.

U Ib stepenu zaštite moguća su isključivo naučna istraživanja, kontrolisana edukacija i aktivnosti usmerene ka očuvanju i unapređenju postojećeg stanja ekosistema (kontrolisano pašarenje, košenje, izmuljivanje, regulisanje vodnog režima i drugo).

Režim zaštite II stepena – zaštita se sprovodi na delu zaštićenog područja sa delimično izmenjenim ekosistemima velikog naučnog i praktičnog značaja.

U II stepenu zaštite moguće su upravljačke intervencije u cilju restauracije, revitalizacije i ukupnog unapređenja prirodnog dobra bez posledica po primarne vrednosti njegovih prirodnih staništa, populacija i ekosistema, kao i kontrolisane tradicionalne delatnosti koje tokom svog odvijanja nisu ugrozile primarne vrednosti prostora.

Režim zaštite III stepena – zaštita se sprovodi na delu zaštićenog područja sa delimično izmenjenim i/ili izmenjenim ekosistemima od naučnog i praktičnog značaja.

U III stepenu zaštite moguće je selektivno i ograničeno korišćenje prirodnih resursa, upravljačke intervencije u cilju restauracije, revitalizacije i ukupnog unapređenja prirodnog dobra, održivo korišćenje, razvoj i unapređenje seoskih domaćinstava, uređenje objekata kulturno-istorijskog nasleđa i tradicionalnog graditeljstva, očuvanje tradicionalnih delatnosti lokalnog stanovništva, razvoj infrastrukture usklađene sa vrednostima, potencijalima i kapacitetima zaštićenog prostora namenjene razvoju ekološkog, ruralnog, zdravstvenog, sportsko-rekreativnog i ostalih vidova turizma u skladu sa principima održivog razvoja.

Režime zaštite predlaže zavod u studiji o zaštiti zaštićenog područja.

2. Zaštićene vrste

Član 36.

Divlje vrste koje su ugrožene ili mogu postati ugrožene, koje imaju poseban značaj sa genetičkog, ekološkog, ekosistemskog, naučnog, zdravstvenog, ekonomskog i drugog aspekta, štite se kao strogo zaštićene divlje vrste ili zaštićene divlje vrste.

Strogo zaštićenom divljom vrstom može se proglasiti:

- 1) vrsta iščezla u Republici Srbiji i vraćena programom reintrodukcije;
- 2) krajnje ugrožena divlja vrsta;
- 3) ugrožena divlja vrsta;
- 4) reliktna vrsta;

- 5) lokalni endemit;
- 6) stenoendemit;
- 7) međunarodno značajna i zaštićena divlja vrsta;
- 8) vrsta kojoj je iz drugih razloga potrebna stroga zaštita.

Zaštićenom divljom vrstom može se proglasiti:

- 1) ranjiva divlja vrsta;
- 2) endemična vrsta;
- 3) indikatorska, ključna i kišobran vrsta;
- 4) reliktna vrsta;
- 5) međunarodno značajna i zaštićena divlja vrsta;
- 6) vrsta koja nije ugrožena ali se zbog njenog izgleda može lako zameniti s ugroženom vrstom.

Zaštićene vrste u smislu ovoga zakona, određuju se na osnovu nacionalnih i međunarodnih crvenih lista ili crvenih knjiga, stručnih nalaza i naučnih saznanja.

Crvenu knjigu, odnosno listu koja sadrži ugrožene divlje vrste biljaka, životinja i gljiva, lokalitet na kome se nalaze, brojnost populacije vrsta i stepen ugroženosti utvrđuje Ministarstvo, na predlog zavoda.

Zaštita divljih vrsta koja nije uređena ovim zakonom, reguliše se posebnim propisima.

3. Pokretna zaštićena prirodna dokumenta

Član 37.

Delovi geološkog i paleontološkog nasleđa, kao i biološka dokumenta koji imaju izuzetan naučni, obrazovni i kulturni značaj, mogu se štititi kao pokretna zaštićena prirodna dokumenta.

Pokretna zaštićena prirodna dokumenta mogu biti:

- 1) svi primerci holotipova, sintipova i genotipova fosila, kao i tipske vrste fosila;
- 2) svi pojedinačni minerali i/ili kristali i mineralne druze na ležištu;
- 3) svi holotipovi i sintipovi fosila, tipske vrste fosila pojedinačnih minerala i kristala;
- 4) mikološke, botaničke i zoološke zbirke, kao i pojedinačni konzervirani preparati organskih vrsta, njihovi holotipovi i sintipovi.

Zabranjeno je sakupljanje i/ili uništavanje pokretnih prirodnih dokumenata kao i uništavanje ili oštećivanje njihovih nalazišta.

Ekološka mreža

Član 38.

Skup međusobno povezanih ili prostomo bliskih ekoloških područja koja omogućavaju slobodni protok gena i bitno doprinose očuvanju prirodne ravnoteže i biološke raznovrsnosti čine ekološku mrežu.

Unutar ekološke mreže njeni delovi se povezuju prirodnim ili veštačkim ekološkim koridorima.

Uspostavljanjem ekološke mreže obezbeđuje se povezivanje i očuvanje ekoloških područja, odnosno obnavljanje staništa kojima je narušeno povoljno stanje, kao i očuvanje ugroženih vrsta.

Uspostavljanje ekološke mreže je zasnovano na naučnim kriterijumima definisanim međunarodnim dokumentima čiji je Republika Srbija potpisnik.

Zavod u saradnji sa drugim stručnim i naučnim institucijama priprema dokumentaciju za uspostavljanje ekološke mreže.

Vlada na predlog Ministarstva utvrđuje ekološku mrežu, kao i način upravljanja, u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorima.

Ekološki značajna područja

Član 39.

Ekološka područja iz člana 38. ovog zakona su područja tipova staništa ili delova tipova staništa koja posebno doprinose očuvanju biološke raznovrsnosti, kao i staništa ugroženih vrsta i koja predstavljaju ekološki značajna područja.

Ekološki značajna područja iz stava 1. ovog člana su:

- očuvana područja koja se odlikuju izuzetnom biološkom raznovrsnošću i od međunarodnog su značaja;
- područja koja doprinose očuvanju biološke i predeone raznovrsnosti;
- područja tipova staništa koja su ugrožena i retka na nacionalnom, evropskom i svetskom nivou;
- staništa vrsta koje su retke i ugrožene na nacionalnom, evropskom i svetskom nivou i staništa endemičnih vrsta;
- područja koja bitno doprinose povezanosti populacija bioloških divljih vrsta biljaka, životinja i gljiva (ekološki koridori);
- migratorni putevi, odmarališta životinja, prirodna plodišta i slično.

Upravljanjem ekološki značajnim područjem iz stava 1. ovoga člana obezbeđuje se očuvanje i poboljšanje njegovih svojstava koja su najznačajnija za očuvanje povoljnog stanja tipa staništa ili vrste.

Praćenje stanja ekološki značajnih područja, ekoloških koridora i cele ekološke mreže, obavlja zavod i/ili druge stručne i naučne institucije po ovlašćenju Ministarstva.

Očuvanje ekološki značajnih područja

Član 40.

Zaštita ekološki značajnih područja obezbeđuje se sprovođenjem propisanih mera u cilju očuvanja biološke i predeone raznolikosti, zaštite prirodnih vrednosti, kao i dostizanja povoljnog stanja staništa u skladu sa odredbama ovog zakona.

Zabranjuju se radovi i aktivnosti koje mogu dovesti do ugrožavanja, narušavanja ili uništavanja ekološki značajnog područja i do narušavanja ili trajne štete na ekološki značajnom području.

Izuzetno, Ministarstvo može dozvoliti radove ili aktivnosti iz stava 2. ovog člana u skladu sa članom 10. stav 6. ovog zakona.

IV. POSTUPAK PROGLAŠAVANJA ZAŠTIĆENIH PRIRODNIH DOBARA

1. Zaštićena područja

Član 41.

Nacionalni park proglašava Narodna skupština zakonom.

Strogi i specijalni rezervat, stanište, prirodno dobro koje se štiti na osnovu međunarodnih akata ili ima međunarodni značaj, predeo izuzetnih odlika u kome se nalazi kulturno dobro od izuzetnog značaja, kao i park prirode koji se celom površinom nalazi na teritoriji dveju ili više jedinica lokalne samouprave, Vlada proglašava zaštićenim na predlog Ministarstva, a po prethodno pribavljenom mišljenju nadležnih ministarstava i nadležnog organa autonomne pokrajine ako se dobro nalazi na teritoriji autonomne pokrajine.

Izuzetno od stava 2. ovog člana, stanište i predeo izuzetnih odlika u kome se ne nalazi kulturno dobro od izuzetnog značaja, ako im je cela površina na teritoriji autonomne pokrajine, kao i park prirode koji se nalazi na teritoriji dveju ili više jedinica lokalne samouprave na teritoriji autonomne pokrajine, nadležni organ autonomne pokrajine proglašava zaštićenim područjem, po prethodno pribavljenoj saglasnosti Ministarstva i prethodno pribavljenim mišljenjima nadležnih ministarstava.

Park prirode, spomenik prirode, kao i predeo izuzetnih odlika u kome se ne nalazi kulturno dobro od izuzetnog značaja, a kojima je cela površina na teritoriji jedinice lokalne samouprave, zaštićenim područjem proglašava nadležni organ jedinice lokalne samouprave, a ako je deo tog zemljišta u državnoj svojini, na akt o proglašenju zaštićenog područja Vlada daje saglasnost.

Izuzetno od stava 4. ovog člana, spomenik prirode, kao i predeo izuzetnih odlika u kome se ne nalazi kulturno dobro od izuzetnog značaja, čija je cela površina na teritoriji dveju ili više jedinica lokalne samouprave, sporazumno proglašavaju zaštićenim područjem nadležni organi tih jedinica lokalne samouprave, po prethodno pribavljenoj saglasnosti Ministarstva i prethodno pribavljenim mišljenjima nadležnih ministarstava.

Izuzetno od st. 3, 4. i 5. ovog člana, akt o proglašenju zaštićenog područja donosi Vlada, na predlog Ministarstva, ako nadležni organi ne proglase zaštićeno područje, kao i ako utvrdi da je zaštićeno područje od izuzetnog, odnosno republičkog značaja.

Studija zaštite

Član 42.

Predlog akta o proglašenju zaštićenog područja zasniva se na naučnoj i/ili stručnoj osnovi – studiji zaštite, kojom se utvrđuju vrednosti područja koje se predlaže za zaštitu i način upravljanja područjem.

Inicijativu za proglašenje zaštićenog područja mogu podneti subjekti zaštite prirode iz člana 6. ovog zakona.

Studiju zaštite izrađuje zavod, koji o pokrenutoj inicijativi i postupku izrade studije obaveštava lokalno stanovništvo, vlasnike i korisnike područja koje je predmet studije i saraduje sa njima.

Studija zaštite sadrži obrazloženje predloga za pokretanje postupka zaštite, opis prirodnih, stvorenih i predeonih odlika prirodnog dobra sa tematskim kartografskim priložima, temeljne vrednosti prirodnog dobra, ocenu stanja životne sredine područja, predložene režime zaštite, kartografski prikaz sa ucrtanim

granicama i režimima zaštite na osnovu podataka iz katastra nepokretnosti, koncept zaštite i unapređenja, moguće perspektive održivog razvoja, način upravljanja, procenu potrebnih sredstava za sprovođenje mera zaštite, razvoja i održivog korišćenja, potrebnu kadrovsku i tehničku opremljenost upravljača, eventualni predlog upravljača i druge elemente od značaja za proglašenje zaštićenog područja.

Sredstva za izradu studije zaštite obezbeđuju se u budžetu Republike Srbije, budžetu autonomne pokrajine, odnosno budžetu jedinice lokalne samouprave.

Područje za koje je pokrenut postupak zaštite smatra se zaštićenim u smislu ovog zakona.

Postupak zaštite prirodnog područja je pokrenut kada se predlog akta za zaštitu dostavi nadležnom organu.

Učešće javnosti

Član 43.

O predlogu akta za proglašenje zaštićenog područja nadležni organ za donošenje akta obaveštava javnost.

Nadležni organ obezbeđuje javni uvid i organizuje javnu raspravu o predlogu akta o proglašenju zaštićenog područja i stručnoj osnovi – studiji o zaštiti sa kartografskom dokumentacijom.

Obaveštenje iz stava 1. ovog člana objavljuje se u najmanje jednom dnevnom listu, koji se distribuira na celoj teritoriji Republike Srbije i u lokalnom listu jedinice lokalne samouprave na čijoj se teritoriji nalazi područje čija se zaštita predlaže, a sadrži podatke o vremenu i mestu javnog uvida i javne rasprave.

Izlaganje akta o proglašenju zaštićenog područja i stručne osnove iz stava 2. ovog člana na javni uvid traje najmanje 20 dana od dana objavljivanja obaveštenja.

Sadržaj akta o proglašenju zaštićenog područja

Član 44.

Akt o proglašenju zaštićenog područja sadrži:

- 1) naziv i vrstu zaštićenog područja;
- 2) opis osnovnih vrednosti;
- 3) granice zaštićenog područja sa režimima zaštite;
- 4) aktivnosti i radnje koje je zabranjeno vršiti u zonama režima zaštite;
- 5) osnovne elemente zaštite i razvoja zaštićenog područja;
- 6) kartografski prikaz sa ucrtanim granicama, odnosno sa oznakom lokacije;
- 7) popis katastarskih parcela po režimima zaštite;
- 8) prava i obaveze subjekata u zaštićenom području;
- 9) lice kome se poverava upravljanje;
- 10) prava i obaveze upravljača;
- 11) način obezbeđenja sredstava za zaštitu i razvoj zaštićenog područja i rad upravljača;
- 12) druge elemente od značaja za zaštićeno područje.

Objavljivanje akta o proglašenju

Član 45.

Akt o proglašenju zaštićenog područja iz člana 41. st. 1. i 2. ovog zakona objavljuje se u „Službenom glasniku Republike Srbije”, akt o proglašenju iz člana 41. stav 3. ovog zakona u službenom glasniku autonomne pokrajine, a akt o proglašenju iz člana 41. st. 4. i 5. ovog zakona u službenom glasniku jedinice lokalne samouprave.

Organ koji donosi akt o proglašenju zaštićenog područja isti dostavlja u roku od 30 dana:

- 1) nadležnom sudu radi upisa nepokretnosti u zemljišne knjige;
- 2) Republičkom geodetskom zavodu;
- 3) upravljaču zaštićenog područja;
- 4) zavodu, radi upisa u registar zaštićenih prirodnih dobara.

Akt o prestanku zaštite

Član 46.

Ako zaštićeno područje izgubi vrednosti zbog kojih je proglašeno, zavod predlaže donošenje akta o prestanku zaštite ili promeni statusa zaštićenog područja, a po postupku propisanom za donošenje akta o proglašenju zaštite.

Akt iz stava 1. ovog člana, dostavlja se nadležnom sudu radi brisanja zabeležbe u zemljišnim knjigama ili katastru nepokretnosti.

Zavod u roku od mesec dana od dana donošenja akta o prestanku zaštite briše zaštićeno područje iz Registra zaštićenih prirodnih dobara.

Prethodna zaštita

Član 47.

Područje za koje se na osnovu stručnog obrazloženja zavoda utvrdi da ima svojstva zaštićenog područja i/ili je pokrenut postupak za proglašenje iz člana 41. ovog zakona, područje je pod prethodnom zaštitom.

Akt o prethodnoj zaštiti donosi Ministarstvo, po prethodno pribavljenoj saglasnosti nadležnih ministarstava.

Aktom o prethodnoj zaštiti utvrđuje se područje pod prethodnom zaštitom, mere zaštite i rok na koji se određuje prethodna zaštita, koji ne može biti duži od jedne godine od dana donošenja.

Nadležni organ je dužan da akt o proglašenju zaštićenog područja donese u roku iz stava 3. ovog člana, a u protivnom prestaje prethodna zaštita i ista se više ne može uspostaviti.

Rešenje o prethodnoj zaštiti objavljuje se u „Službenom glasniku Republike Srbije” i dostavlja organu nadležnom za proglašenje zaštićenog područja i zavodu radi evidencije o područjima pod prethodnom zaštitom.

2. Zaštićene vrste

Član 48.

Na osnovu procene ugroženosti pojedinih vrsta i obaveza iz potvrđenih međunarodnih ugovora, kao i na osnovu nacionalnih i međunarodnih crvenih lista i/ili

crvenih knjiga i/ili druge stručne dokumentacije, ministar sporazumno sa ministrom nadležnim za poslove poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, a na predlog zavoda, proglašava divlje vrste strogo zaštićenim divljim vrstama ili zaštićenim divljim vrstama.

Aktom iz stava 1. ovog člana, utvrđuju se mere zaštite za strogo zaštićene i zaštićene divlje vrste biljaka, životinja i gljiva, kao i mere zaštite njihovih staništa.

Akt iz stava 1. ovog člana objavljuje se u „Službenom glasniku Republike Srbije”.

3. Pokretna zaštićena prirodna dokumenta

Član 49.

Geološka, paleontološka i biološka dokumenta koja su ugrožena u smislu ovog zakona, na predlog Prirodnjačkog muzeja, po pribavljenom mišljenju zavoda, proglašava zaštićenim prirodnim dobrom ministar sporazumno sa ministrom nadležnim za poslove zaštite kulturnih dobara.

Akt iz stava 1. ovog člana objavljuje se u „Službenom glasniku Republike Srbije”.

Registar zaštićenih prirodnih dobara

Član 50.

Zaštićena prirodna dobra upisuju se u registar.

Registar zaštićenih prirodnih dobara vodi se kao centralni, pokrajinski i registar pokretnih zaštićenih prirodnih dokumenata.

Centralni registar zaštićenih prirodnih dobara vodi Zavod za zaštitu prirode Srbije.

Pokrajinski zavod za zaštitu prirode vodi registar zaštićenih prirodnih dobara za teritoriju autonomne pokrajine.

Registar pokretnih zaštićenih prirodnih dokumenata vodi Prirodnjački muzej.

Upis zaštićenih prirodnih dobara i brisanje iz registra obavlja se na osnovu akta o utvrđivanju, odnosno proglašenju, o prethodnoj zaštiti ili akta o prestanku zaštite.

Ministarstvo propisuje sadržaj i način vođenja registara zaštićenih prirodnih dobara.

Podaci iz registra zaštićenih prirodnih dobara su javni.

V. UPRAVLJANJE I KORIŠĆENJE ZAŠTIĆENIH PODRUČJA

Planiranje upravljanja zaštićenim područjem

Član 51.

Zaštita, upravljanje, korišćenje i unapređenje zaštićenih područja sprovodi se na osnovu akta o proglašenju zaštićenog područja i plana upravljanja zaštićenim područjem.

Plan upravljanja zaštićenim područjem

Član 52.

Upravljač donosi plan upravljanja za period od deset godina.

Za određena zaštićena područja, aktom o proglašenju može biti predviđeno da se plan upravljanja donosi za kraći period (pojedinačna stabla, drvoredi i slično).

Planom upravljanja određuje se način sprovođenja zaštite, korišćenja i upravljanja zaštićenim područjem, smernice i prioritete za zaštitu i očuvanje prirodnih vrednosti zaštićenog područja, kao i razvojne smernice, uz uvažavanje potreba lokalnog stanovništva.

Pravna lica, preduzetnici i fizička lica dužna su da obavljaju delatnosti u zaštićenom području u skladu sa planom upravljanja.

Pre isteka perioda na koji se plan donosi analizira se njegovo sprovođenje i ostvareni rezultati, a ako je to potrebno može se vršiti njegova revizija.

Izveštaj o ostvarivanju plana dostavlja se na način i po postupku propisanom za donošenje plana.

Sadržaj plana upravljanja

Član 53.

Plan upravljanja sadrži naročito:

- 1) prikaz glavnih prirodnih i stvorenih vrednosti, kao i prirodnih resursa;
- 2) ocenu stanja životne sredine zaštićenog područja;
- 3) pregled konkretnih aktivnosti, delatnosti i procesa koji predstavljaju faktor ugrožavanja zaštićenog područja;
- 4) dugoročne ciljeve zaštite, očuvanja i unapređenja i održivog razvoja;
- 5) analizu i ocenu uslova za ostvarivanje tih ciljeva;
- 6) prioritetne aktivnosti i mere na zaštiti, održavanju, praćenju stanja i unapređenju prirodnih i stvorenih vrednosti;
- 7) prioritetne zadatke naučnoistraživačkog i obrazovnog rada;
- 8) planirane aktivnosti na održivom korišćenju prirodnih vrednosti, razvoju i uređenju prostora;
- 9) prostornu identifikaciju planskih namena i režima korišćenja zemljišta;
- 10) aktivnosti na promociji vrednosti zaštićenog područja;
- 11) studijsku (istraživačku), programsku, plansku i projektnu dokumentaciju potrebnu za sprovođenje ciljeva i aktivnosti;
- 12) oblike saradnje i partnerstva sa lokalnim stanovništvom i drugim vlasnicima i korisnicima nepokretnosti;
- 13) aktivnosti i mere na sprovođenju plana sa dinamikom i subjektima realizacije plana upravljanja i način ocene uspešnosti njegove primene;
- 14) finansijska sredstva i druge materijalne pretpostavke za izvršavanje poverenih poslova u upravljanju zaštićenim područjem i način njihovog obezbeđenja.

Sprovođenje plana upravljanja

Član 54.

Na plan upravljanja nacionalnim parkom saglasnost daje Vlada po prethodno pribavljenim mišljenjima nadležnih ministarstava.

Na plan upravljanja zaštićenim područjem koje je proglašeno aktom Vlade saglasnost daje Ministarstvo, po prethodno pribavljenim mišljenjima nadležnih ministarstava.

Na plan upravljanja zaštićenim područjem koje je proglašeno aktom nadležnog organa autonomne pokrajine, odnosno nadležnog organa jedinice lokalne samouprave saglasnost daje organ nadležan za poslove zaštite životne sredine autonomne pokrajine, odnosno jedinice lokalne samouprave po prethodno pribavljenom mišljenju zavoda.

Planovi upravljanja iz st. 1, 2. i 3. ovog člana ostvaruju se godišnjim programima upravljanja, na koje saglasnost daje Ministarstvo, organ nadležan za poslove zaštite životne sredine autonomne pokrajine, odnosno jedinice lokalne samouprave.

Izveštaj o ostvarivanju godišnjeg programa za prethodnu godinu i godišnji program upravljanja za narednu godinu, upravljač dostavlja nadležnom organu do 15. decembra tekuće godine, a izveštaj o ostvarivanju plana upravljanja iz člana 52. ovog zakona najkasnije 60 dana pre isteka perioda za koji je plan donet.

O predlogu plana upravljanja zaštićenim područjem upravljač je dužan da obavesti javnost.

Obaveštavanje javnosti podrazumeva javni uvid u predloženi plan.

Javni uvid organizuje i sprovodi upravljač zaštićenog područja i traje 30 dana.

Prostorni plan područja posebne namene

Član 55.

Organizacija, korišćenje, uređenje prostora i izgradnja objekata na zaštićenom području vrši se na osnovu prostornog plana područja posebne namene odnosno urbanističkog plana, u skladu sa zakonom.

Planovi iz stava 1. ovog člana moraju biti u skladu sa aktom o proglašenju zaštićenog područja i planom upravljanja zaštićenim područjem.

U postupku izrade planova iz stava 1. ovoga člana, nadležni organ za izradu plana, dužan je da pribavi uslove zaštite prirode, u skladu sa članom 9. ovog zakona.

Pravilnik o unutrašnjem redu i čuvarskoj službi

Član 56.

Upravljač je dužan da obezbedi unutrašnji red i čuvanje zaštićenog područja u skladu sa pravilnikom o unutrašnjem redu i čuvarskoj službi koji donosi, uz saglasnost nadležnog organa.

Pravilnik iz stava 1. ovog člana, za nacionalni park i zaštićena područja za koja akt o zaštiti donosi Vlada, upravljač donosi uz saglasnost Ministarstva.

Pravilnik iz stava 1. ovog člana, za zaštićena područja za koja akt o zaštiti donosi nadležni organ autonomne pokrajine ili jedinice lokalne samouprave,

upravljач donosi uz saglasnost nadležnog organa autonomne pokrajine, odnosno jedinice lokalne samouprave.

Pravilnikom iz stava 1. ovog člana utvrđuju se pravila za sprovođenje propisanog režima zaštite, a naročito: način na koji će se ponašati posetioci, vlasnici i korisnici nepokretnosti pri kretanju, boravku i obavljanju poslova na zaštićenom području; mesta, površine i objekti u kojima se ograničava kretanje ili zabranjuje i ograničava obavljanje određenih radnji, kao i trajanje tih mera; vrste divljih biljaka i životinja i druge prirodne i kulturne vrednosti koje je zabranjeno uništavati, oštećivati ili uznemiravati; vrste divljih biljaka i životinja čije je korišćenje, odnosno branje, sakupljanje i izlov ograničeno, kao i način i uslovi obavljanja tih radnji; način saradnje sa fizičkim licima, preduzetnicima i pravnim licima koja po različitom osnovu koriste ili su zainteresovani za korišćenje prirodnih bogatstava i prostora; uslovi zaštite prilikom obavljanja naučnih istraživanja i obrazovnih aktivnosti; mesta i uslovi za odlaganje otpada; način održavanja urednosti i čistoće zaštićenog područja; način i organizacija čuvarske službe i čuvanja zaštićenog prirodnog dobra, kao i oprema i sredstva neophodna za čuvanje i održavanje.

Aktom o proglašenju zaštićenog područja bliže se utvrđuju sadržaj, način donošenja i oglašavanja akta iz stava 1. ovog člana.

Radovi i aktivnosti na zaštićenom području

Član 57.

Na zaštićenom području zabranjeni su radovi i aktivnosti, odnosno izvođenje projekata, koji oštećuju, narušavaju i menjaju osobine i vrednosti zbog kojih je područje zaštićeno.

Za radove i aktivnosti, odnosno izvođenje projekata na zaštićenom području sprovodi se postupak procene uticaja na životnu sredinu, u skladu sa zakonom.

Za radove i aktivnosti, odnosno projekte za koje se ne sprovodi postupak procene uticaja na životnu sredinu, a za koje je potrebno pribavljanje odgovarajuće dozvole, kao i za radove, aktivnosti, odnosno izvođenje projekta za koje prema posebnom propisu nije potrebno odobrenje za gradnju, druga dozvola ili odobrenje, a koji mogu imati uticaj na vrednosti i obeležja zaštićenog dobra, izvođač radova, odnosno nosilac projekta, dužan je da od zavoda pribavi akt o uslovima i merama zaštite prirode, u skladu sa ovim zakonom.

Planirane radove i aktivnosti, odnosno izvođenje projekta iz ovog člana, nosilac projekta dužan je da pismeno prijavi upravljачu zaštićenog područja, koji je u obavezi da ga upozna o mogućnostima za obavljanje istih, kao i o daljoj proceduri.

Akt iz stava. 3. ovog člana zavod izdaje u formi rešenja.

Na rešenje iz stava 5. ovog člana, dozvoljena je žalba Ministarstvu.

Korišćenje i posećivanje zaštićenih područja

Član 58.

Zaštićena područja mogu se koristiti i posećivati na način koji ne ugrožava njihove vrednosti i sprovođenje zaštite.

Korišćenje i posećivanje zaštićenog područja dozvoljeno je svima pod jednakim uslovima, u skladu sa ovim zakonom i aktom o zaštiti tog zaštićenog prirodnog dobra.

Ako bi se korišćenjem i posećivanjem zaštićenog područja mogla prouzrokovati opasnost za njegovo očuvanje, može se zabraniti ili ograničiti korišćenje i posećivanje.

Obaveze korisnika ili vlasnika nepokretnosti

Član 59.

Vlasnik ili korisnik nepokretnosti u zaštićenom području dužan je da dozvoli pristup određenoj prirodnoj vrednosti, radi zadovoljenja naučnih, obrazovnih, estetskih, kulturnih i rekreacijskih potreba, na način i pod uslovima utvrđenim aktom o proglašenju zaštićenog područja.

Pravo preče kupovine

Član 60.

Vlasnik nepokretnosti u granicama zaštićenog područja koji namerava da proda nepokretnost, dužan je da tu nepokretnost prvo ponudi na prodaju organu koji je doneo akt o zaštiti to jest Republici Srbiji, autonomnoj pokrajini, odnosno jedinici lokalne samouprave na čijem se području nepokretnost nalazi.

Vlasnik nepokretnosti u granicama zaštićenog područja dužan je da u ponudi navede cenu i uslove prodaje.

Republika Srbija, autonomna pokrajina, odnosno jedinica lokalne samouprave dužna je da se o ponudi izjasni u roku od trideset dana od prijema pisane ponude.

Ako ponuda ne bude prihvaćena u propisanom roku, vlasnik može nepokretnost prodati uz iste ili za njega povoljnije uslove od onih iz ponude.

Ako vlasnik proda nepokretnost u zaštićenom području, a nije postupio u skladu sa st. 1. i 4. ovog člana, Republika Srbija, autonomna pokrajina, odnosno jedinica lokalne samouprave ima pravo da pokrene sudski postupak za poništaj ugovora o prodaji, u roku do devedeset dana od dana saznanja za zaključenje tog ugovora, ali najkasnije u roku od pet godina od dana zaključenja ugovora o kupoprodaji.

Postupak za poništaj ugovora shodno stavu 5. ovog člana, može se pokrenuti i kada je taj ugovor zaključen kao ugovor o poklonu ili kada su uslovi prodaje ili cena prividni, kao i kada je stvarna cena niža i uslovi ugovora povoljniji za kupca, u odnosu na ponudu iz stava 1. ovog člana.

Sticanje vlasništva u zaštićenom području

Član 61.

Vlasništvo na nepokretnostima u zaštićenim područjima može se sticati pod uslovima propisanim ovim zakonom i drugim zakonima.

Strana pravna ili fizička lica mogu sticati pravo vlasništva nad nepokretnostima u zaštićenim područjima, u skladu sa zakonom.

Oduzimanje (eksproprijacija) i ograničenje prava svojine

Član 62.

U zaštićenom području, radi sprovođenja zaštite i očuvanja zaštićenih područja, kada postoji interes Republike Srbije, može se nepokretnost eksproprijirati ili ograničiti svojinska i druga stvarena prava na nekretninama .

Postupak eksproprijacije prava svojine na nepokretnosti sprovodi se u skladu sa posebnim propisima.

Naknada za uskraćivanje ili ograničavanje prava korišćenja

Član 63.

Pravno lice, preduzetnik ili fizičko lice, kome su, zbog ograničenja i zabrana iz ovog zakona ili na osnovu donetih akata o zaštiti, bitno smanjeni postojeći uslovi za sticanje prihoda od delatnosti, a kojima se bavio najmanje pet godina do donošenja akta kojim je utvrđena zabrana, odnosno ograničenje korišćenja, a to nije moguće nadoknaditi dozvoljenom delatnošću u okviru propisanog režima zaštite u zaštićenom području, ima pravo na naknadu za ograničenja i zabrane.

Naknada iz stava 1. ovog člana može se nadoknaditi ako Ministarstvo, nadležni organ autonomne pokrajine, odnosno jedinice lokalne samouprave, u saradnji sa upravljačem zaštićenog područja, utvrdi da pravno lice, preduzetnik ili fizičko lice sprovodi propisane mere i uslove zaštite prirode.

Iznos naknade utvrđuje se sporazumno, a u slučaju spora o visini naknade odlučuje sud.

Naknada iz stava 1. ovog člana isplaćuje se na teret sredstava budžeta Republike, Srbije, autonomne pokrajine, odnosno jedinice lokalne samouprave.

Odgovornost za štetu

Član 64.

Republika Srbija ne odgovara za štetu koju prouzrokuju divlje vrste, osim u slučajevima određenim ovim zakonom i drugim propisima.

Pravno lice, preduzetnik ili fizičko lice kome bi strogo zaštićene i zaštićene divlje vrste mogle prouzrokovati imovinsku ili drugu štetu (u daljem tekstu: oštećeno lice) dužno je da na primeren način i o svom trošku preduzme sve dozvoljene radnje i aktivnosti kako bi sprečilo nastanak štete.

Pod radnjom ili aktivnosti u smislu stava 2. ovog člana, podrazumeva se ograđivanje, čuvanje dobara i rasterivanje strogo zaštićenih životinjskih vrsta, sa mesta gde neposredno ugrožavaju dobra i na način koji ne ugrožava opstanak vrsta.

Ukoliko okolnosti dozvoljavaju, za radnje i aktivnosti iz stava 3. ovog člana, potrebno je pribaviti mišljenje zavoda.

Pravo na nadoknadu štete

Član 65.

Oštećeno lice ima pravo na nadoknadu štete u visini stvarne štete koju su nanele strogo zaštićene i zaštićene divlje vrste i ako je preduzeo propisane radnje i aktivnosti.

Oštećeno lice je dužno da Ministarstvu, odnosno nadležnom organu autonomne pokrajine, odnosno upravljaču zaštićenog područja, prijavi nastanak štetnog događaja bez odlaganja, a najkasnije u roku od osam dana od dana nastanka štete

Visina naknade štete utvrđuje se sporazumno između Ministarstva, odnosno nadležnog organa autonomne pokrajine i oštećenog lica, a u slučaju spora o visini štete odlučuje sud.

Nadoknade štete prouzrokovane nedozvoljenom radnjom

Član 66.

Pravna lica, preduzetnici i fizička lica dužna su da naknade štetu koju prouzrokuju povredama ovog zakona.

Visina naknade štete utvrđuje se sporazumno između Ministarstva, odnosno nadležnog organa autonomne pokrajine i lica iz stava 1. ovog člana, a u slučaju spora o visini štete odlučuje sud.

Visina naknade štete prouzrokovane nedozvoljenom radnjom u odnosu na pojedine primerke strogo zaštićenih i zaštićenih divljih vrsta utvrđuje se prema odštetnom cenovniku koji donosi ministar u sporazumu sa ministrom nadležnim za poslove poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede.

Sredstva ostvarena od naknade štete iz st.1, 2. i 3. ovog člana prihod su budžeta Republike Srbije, odnosno budžeta autonomne pokrajine i koriste se za očuvanje i unapređenje zaštićenog područja.

Upravljanje zaštićenim područjem

Član 67.

Zaštićenim područjem, upravlja upravljač, koji ispunjava uslove u pogledu stručne, kadrovske i organizacione osposobljenosti za obavljanje poslova zaštite, unapređenja, promovisanja i održivog razvoja zaštićenog prirodnog dobra.

Ispunjenost uslova iz stava 1. ovog člana utvrđuje Ministarstvo, odnosno nadležni organ autonomne pokrajine, odnosno nadležni organ jedinice lokalne samouprave, u postupku izbora upravljača.

Upravljač može biti pravno lice, a u izuzetnim slučajevima preduzetnik i fizičko lice.

Izbor upravljača nadležni organ iz stava 2. ovog člana, vrši na osnovu konkursa, a ukoliko izbor po konkursu nije moguć, upravljač se određuje ili imenuje aktom o proglašenju.

Zaštićenim područjem, koje se nalazi na prostoru nacionalnog parka, graniči se sa njim ili se nalazi neposredno uz njegovu granicu, upravlja upravljač nacionalnog parka.

Bliže uslove iz stava 1. ovog člana propisuje Ministarstvo.

Obaveze upravljača

Član 68.

U upravljanju zaštićenim područjem upravljač, je dužan naročito da:

- 1) čuva, unapređuje i promovise zaštićeno područje;
- 2) sprovodi propisane režime zaštite;
- 3) donosi plan upravljanja i akt o unutrašnjem redu i čuvarskoj službi utvrđen aktom o zaštiti;
- 4) obeleži zaštićeno područje, granice i režime zaštite u skladu sa posebnim pravilnikom o načinu obeležavanja;
- 5) osigura neometano odvijanje prirodnih procesa i održivog korišćenja zaštićenog područja;

- 6) obezbedi nadzor nad sprovođenjem uslova i mera zaštite prirode;
- 7) prati kretanje i aktivnosti posetilaca i obezbeđuje obučene vodiče za turističke posete;
- 8) vodi evidencije o prirodnim vrednostima i o tome dostavlja podatke zavodu;
- 9) vodi evidenciju o ljudskim aktivnostima, delatnostima i procesima koji predstavljaju faktor ugrožavanja i oštećenja zaštićenog područja i o tome dostavlja podatke zavodu i Ministarstvu;
- 10) u saradnji sa republičkom i pokrajinskom inspekcijom i organima bezbednosti sprečava sve aktivnosti i delatnosti koje su u suprotnosti sa aktom o zaštiti i predstavljaju faktor ugrožavanja i devastacije zaštićenog područja;
- 11) donosi akt o naknadama;
- 12) vrši i druge poslove utvrđene zakonom i aktom o zaštiti.

Ukoliko se u postupku nadzora nad radom, stručnog i inspeksijskog nadzora utvrdi da upravljač ne izvršava obaveze ustanovljene aktom o zaštiti, upravljanje zaštićenim područjem se oduzima i poverava drugom upravljaču.

Finansiranje zaštićenog područja

Član 69.

Finansiranje zaštićenog područja obezbeđuje se iz:

- 1) sredstava budžeta Republike Srbije, autonomne pokrajine, odnosno jedinice lokalne samouprave;
- 2) sredstava Fonda za zaštitu životne sredine;
- 3) naknada za korišćenje zaštićenog područja;
- 4) prihoda ostvarenih u obavljanju delatnosti i upravljanja zaštićenim područjem;
- 5) sredstava obezbeđenih za realizaciju programa, planova i projekata u oblasti zaštite prirode;
- 6) donacija, poklona i pomoći;
- 7) drugih izvora u skladu sa zakonom.

Naknada za korišćenje zaštićenog područja

Član 70.

Za korišćenje zaštićenog područja privredno društvo ili drugo pravno lice, preduzetnik i građani (korisnici) plaćaju naknadu upravljaču zaštićenog područja, i to:

- 1) za delatnosti iz oblasti turizma, ugostiteljstva, izgradnje, eksploatacije mineralnih sirovina, trgovine, transporta, distribucije, prenosa, telekomunikacija, snimanja i sl.;
- 2) za delatnosti iz oblasti vodoprivrede, rudarstva i energetike, saobraćaja, korišćenja flore i faune i sl.;
- 3) za korišćenje posebno uređenih ili pogodnih terena za pojedine namene korišćenja (parkiranje, rekreaciju, sport, ložišta, postavljanje reklama, molovi, platforme za pecanje i privezi za čamce i sl.);

- 4) korišćenje imena i znaka zaštićenog područja;
- 5) usluga upravljača zaštićenog područja.

Visinu, način obračuna i plaćanja naknade iz stava 1. ovog člana određuje upravljač zaštićenog područja, u zavisnosti od

- 1) stepena iskorišćavanja zaštićenog područja;
- 2) stepena štete koja se nanosi zaštićenom području;
- 3) stepena povećanih obaveza upravljača u održavanju urednosti i čistoće, čuvanja i obavljanja drugih poslova u zaštiti, unapređenju i razvoju zaštićenog područja, a koje su u neposrednoj vezi sa obavljanjem određenih delatnosti u zaštićenom području;
- 4) pogodnosti koje pruža korišćenje zaštićenog područja za obavljanje delatnosti ili za druge svrhe korišćenja.

Bliže kriterijume, način obračuna, postupak naplate naknade iz st. 1.i 2.ovog člana propisuje Vlada.

Na akt upravljača zaštićenog područja kojim se utvrđuje visina, način obračuna i plaćanja naknade iz stava 1. ovog člana saglasnost daje Ministarstvo.

Upravljač zaštićenog područja može privrednom društvu ili drugom pravnom licu, preduzetniku i fizičkom licu, obračunati naknadu za ulazak u zaštićeno područje, odnosno pojedine objekte ili delove zaštićenog područja.

Upravljač zaštićenog područja dužan je da sredstva iz stava 1. ovog člana koristi za zaštitu, razvoj i unapređenje zaštićenog područja.

Sredstva od naknada iz ovog člana, upravljač je dužan da vodi na posebnom računu.

VI. ZAŠTITA I OČUVANJE DIVLJIH VRSTA

Zaštita i očuvanje divljih vrsta

Član 71.

Pod zaštitom i očuvanjem divljih vrsta podrazumeva se sprečavanje svih radnji koje utiču na narušavanje povoljnog stanja populacija divljih vrsta, uništavanje ili oštećivanje njihovih staništa, legla, gnezda ili narušavanje njihovog životnog ciklusa odnosno povoljnog stanja.

Povoljno stanje divljih vrsta obezbeđuje se zaštitom njihovih staništa i zaštitnim merama za pojedine vrste u skladu sa ovim zakonom .

Zaštita staništa divljih vrsta

Član 72.

Pri izvođenju radova i aktivnosti u prirodi i korišćenju prirodnih vrednosti na staništima divljih vrsta, primenjuju se mere, metode i tehnička sredstva koja doprinose očuvanju povoljnog stanja vrsta, odnosno koji ne ugrožavaju divlje vrste i/ili narušavaju staništa njihovih populacija, ili se ti radovi i aktivnosti mogu ograničiti u periodu koji se poklapa sa značajnim fazama njihovog životnog ciklusa.

Očuvanje divljih vrsta i njihovih staništa iz stava 1. ovog člana sastavni je deo mera i uslova zaštite prirode iz člana 9. ovog zakona.

Strogo zaštićene divlje vrste

Član 73.

Strogo zaštićena divlja vrsta može biti zaštićena na teritoriji cele Republike Srbije ili na pojedinim njenim delovima.

Ako je neko područje privremeno stanište strogo zaštićene divlje vrste, a njegova se zaštita ne može osigurati na neki drugi način, Ministarstvo može posebnim aktom, po prethodno pribavljenom mišljenju ministarstva nadležnog za poslove poljoprivrede i šumarstva, proglasiti to područje ili neki njegov deo privremeno zaštićenim dok traje potreba za zaštitom.

Mere zaštite strogo zaštićenih divljih vrsta

Član 74.

Zabranjeno je korišćenje, uništavanje i preduzimanje drugih aktivnosti kojima bi se mogle ugroziti strogo zaštićene vrste biljaka, životinja i gljiva i njihova staništa.

U smislu stava 1. ovog člana, zabranjeno je:

1) uništavati jedinke biljaka i gljiva i njihovih razvojnih oblika, branjem, sakupljanjem, sečenjem ili iskopavanjem i čupanjem iz korena, u svim fazama biološkog ciklusa i ugrožavati ili uništavati njihova staništa;

2) držati i trgovati samoniklim strogo zaštićenim biljkama i gljivama i njihovim razvojnim oblicima;

3) hvatati, držati i/ili ubijati, strogo zaštićene vrste životinja u svim fazama biološkog ciklusa, oštećivati ili uništavati njihove razvojne oblike, jaja, gnezda i legla, kao i područja njihovog razmnožavanja, odmaranja i ugrožavati ili uništavati njihova staništa i sl.;

4) uznemiravati, naročito u vreme razmnožavanja, podizanja mladih, migracije i hibernacije;

5) presecati migratorne puteve;

6) prikrivati, držati, uzgajati, trgovati, izvoziti, prevoziti, otuđivati ili na bilo koji način pribavljati i javno izlagati životinje uključujući sve njihove derivate i razvojne oblike.

Bliži uslovi i mere zaštite za strogo zaštićene divlje vrste i mere zaštite njihovih staništa utvrđuju se aktom iz člana 48. ovog zakona.

Dozvoljene radnje sa strogo zaštićenim divljim vrstama

Član 75.

Izuzetno od odredbe člana 74. ovog zakona, u slučaju opravdanog javnog interesa i pod uslovom da ne postoji drugo zadovoljavajuće rešenje i da izuzeće nije štetno po opstanak populacija strogo zaštićenih divljih vrsta u povoljnom stanju očuvanja u njihovom prirodnom području rasprostranjenosti, Ministarstvo može dozvoliti radnje radi:

1) istraživanja i obrazovanja, upravljanja populacijom, ponovnog naseljavanja (repopulacije), ponovnog unošenja i uzgoja u in-situ i ex-situ uslovima;

2) sprečavanja ozbiljnih šteta na usevima, stoci, šumama, ribnjacima, vodi i drugim oblicima svojine;

3) radi zaštite javnog zdravlja i javne bezbednosti, ili drugih razloga od preovladavajućeg javnog interesa, uključujući razloge socijalne ili ekonomske prirode i korisne posledice od prvenstvenog značaja za životnu sredinu;

4) sakupljanja matičnih jedinki u cilju razmnožavanja, gajenja njihovih potomaka i prometa u komercijalne svrhe u za to registrovanim plantažnim i farmerskim objektima uz uslov da se deo jedinki vrati na prirodna staništa.

Dozvolu za slučaj iz stava 1. ovog člana izdaje Ministarstvo po prethodno pribavljenom mišljenju zavoda i ministarstva nadležnog za poslove poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede.

Dozvola iz stava 2. ovog člana izdaje se u formi rešenja i sadrži: naziv vrste, svrhu i cilj korišćenja odnosno obavljanja radnji, mesto obavljanja radnji, vreme važenja dozvole, način i uslove pod kojima se mogu obavljati radnje, kao i način dostavljanja izveštaja o obavljenim radnjama.

Na rešenje iz stava 4. ovog člana, žalba nije dozvoljena, ali se može pokrenuti upravni spor.

Zaštićene divlje vrste

Član 76.

Zaštićena divlja vrsta može biti zaštićena na teritoriji cele Republike Srbije ili na pojedinim njenim delovima.

Zaštićene divlje vrste gljiva, lišajeva, biljaka, životinja i njihovih delova, u cilju prerade, trgovine, prekograničnog prometa, kao i plantažnog i farmerskog uzgoja, mogu se sakupljati na osnovu dozvole, koju izdaje Ministarstvo, u skladu sa zakonom.

Bliži uslovi i mere zaštite za zaštićene divlje vrste i mere zaštite njihovih staništa utvrđuju se aktom iz člana 48. ovog zakona.

Način korišćenja zaštićenih divljih vrsta

Član 77.

Korišćenje i sakupljanje zaštićenih divljih vrsta dozvoljeno je isključivo na način kojim se ne ugrožava povoljno stanje njihove populacije.

Ministar propisuje mere i bliže uslove zaštite zaštićenih divljih vrsta koje obuhvataju:

- 1) vremensku zabranu korišćenja;
- 2) kvantitativno i kvalitativno ograničenje u korišćenju;
- 3) prostornu zabranu korišćenja radi obnove populacija do zadovoljavajućeg nivoa.

Zavod vodi evidenciju o načinu i obimu korišćenja zaštićenih divljih vrsta radi utvrđivanja i praćenja stanja populacija, koje uključuje i divlje vrste čije je korišćenje regulisano Zakonom o lovstvu i Zakonom o ribarstvu.

Ako se utvrdi da je zbog korišćenja zaštićena divlja vrsta ugrožena, ministar može zabraniti ili ograničiti korišćenje te vrste uz prethodno mišljenje zavoda.

Dozvola za istraživanje strogo zaštićenih i zaštićenih divljih vrsta

Član 78.

Za istraživanje strogo zaštićenih i zaštićenih divljih vrsta dozvolu izdaje Ministarstvo, rešenjem uz prethodno pribavljeno mišljenje zavoda.

Za naučnoistraživački rad koji se obavlja na zaštićenom području izvođač je dužan da obavesti upravljača.

Izveštaji istraživanja iz stava 1. ovog člana dostavljaju se Ministarstvu, zavodu i upravljaču zaštićenog područja do kraja kalendarske godine.

Iznošenje divljih vrsta i/ili njihovih delova i derivata iz stava 1. ovog člana u naučnoistraživačke svrhe vrši se na osnovu dozvole koju izdaje Ministarstvo, u skladu sa članom 94. ovog zakona.

Na rešenje iz stava 1. žalba nije dozvoljena, ali se može pokrenuti upravni spor.

Zabranjena sredstva za hvatanje i ubijanje divljih životinja

Član 79.

Zabranjena je upotreba određenih sredstava za hvatanje i ubijanje divljih vrsta životinja, kojima se ugrožavaju i uznemiravaju njihove populacije i/ili staništa, narušava njihova dobrobit a mogu prouzrokovati njihovo lokalno nestajanje.

Zabranjenim sredstvima se smatraju naročito:

- 1) zamke;
- 2) lepak;
- 3) hemijska sredstva tipa atraktanata;
- 4) upotreba živih životinja kao mamaca u lovu ptica i divljači;
- 5) samostreli, lukovi, strele odnosno drugo oružje sa tetivom, koje potiskom tetive ili druge elastične materije izbacuje strelu ili drugi projektil;
- 6) lov ptica mrežama;
- 7) električne ubojite ili omamljujuće naprave;
- 8) svetleće naprave;
- 9) ogledala i druge zaslepljujuće naprave;
- 10) odašiljači zvuka (magnetofoni, kasetofoni, audio rekorderi i plejeri i dr.) koji emituju zvukove dozivanja, bola ili javljanja/oglašavanja;
- 11) naprave za osvetljavanje cilja;
- 12) optički nišani za noćni lov s mogućnošću elektronskog uveličavanja ili pretvaranja slike;
- 13) eksploziv;
- 14) otrovi ili omamljujući mamci;
- 15) automatsko oružje;
- 16) vazduhoplovi;
- 17) lov životinja vozilima na motorni pogon u pokretu;

18) druga sredstva utvrđena ostalim zakonima i ratifikovanim međunarodnim ugovorima.

Pojedina sredstva iz stava 2. ovog člana mogu se izuzetno i ograničeno koristiti u naučnoistraživačke svrhe, a radi sprovođenja programa reintrodukcije, umatičenja, monitoringa vrsta, premeštanja životinja, realizacije programa zaštite i očuvanja i u drugim slučajevima u skladu sa posebnim zakonom.

Dozvolu za upotrebu sredstava iz stava 3. ovog člana izdaje Ministarstvo rešenjem, uz prethodno pribavljeno mišljenje drugih nadležnih organa.

Na rešenje iz stava 4. žalba nije dozvoljena, ali se može pokrenuti upravni spor.

Mere zaštite migratornih vrsta

Član 80.

Javni putevi i druge vrste saobraćajnica, telekomunikacioni i elektroenergetski sistemi, hidrograđevinski i drugi objekti čijom se izgradnjom presecaju uobičajeni koridori dnevno-noćnih i sezonskih migracija divljih životinja, prouzrokuje fragmentacija staništa ili na drugi način remeti njihov normalan životni ciklus, grade se na način kojim se umanjuju negativni efekti i primenom posebnih konstrukcijskih i tehničko-tehnoloških rešenja na samim objektima i u njihovoj okolini, tokom izgradnje i u periodu eksploatacije.

Specijalna tehničko-tehnološka rešenja, koja omogućavaju nesmetanu i sigurnu komunikaciju divljih životinja (ekološki mostovi, izgrađeni prolazi i prelazi, tuneli, propusne cevi, jarkovi, sigurnosni i usmeravajući objekti, riblje staze i liftovi i dr.) kao i mere zaštite i način održavanja tehničko-tehnoloških rešenja, propisuje ministar uz saglasnost ministarstva nadležnog za poslove saobraćaja, rudarstva i energetike, poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede.

Mere zaštite ptica i slepih miševa

Član 81.

Stubovi i tehničke komponente srednjenaponskih i visokonaponskih vodova izvode se na način da se ptice i slepi miševi zaštite od strujnog udara i mehaničkog ozleđivanja.

Lokacije strujnih generatora pokretanih vetrom (vetrenjače) utvrđuju se tako da se izbegnu njihova važna staništa i putevi migracije.

Odredba stava 1. ovog člana ne odnosi se na gornje vodove železnica.

Pri izgradnji visokih objekata (vetrogeneratora, stubova, tornjeva, mostova i dr.) u blizini ekološki značajnih područja neophodno je primenjivati tehničko-tehnološke mere pri čemu se pre svega misli na osvetljavanje objekata, kako bi se izbegli negativni uticaji ovakvih objekata.

Nije dozvoljeno korišćenje jakih svetlosnih izvora (reklamni rotirajući reflektori, laseri i slično) usmerenih ka nebu osim ukoliko se oni koriste za potrebe bezbednosti i kontrole vazdušnog saobraćaja .

Unošenje alohtonih vrsta

Član 82.

Zabranjeno je unošenje alohtonih divljih vrsta i njihovih hibrida u slobodnu prirodu na području Republike Srbije.

Izuzetno, unošenje iz stava 1. ovog člana je dozvoljeno ako je naučno i stručno dokazano i prihvatljivo s gledišta zaštite prirode i održivog upravljanja, odnosno ako se unošenjem ne ugrožava prirodno stanište autohtonih divljih vrsta.

Ministarstvo izdaje dozvolu iz stava 2. ovog člana na osnovu studije prihvatljivosti i studije o proceni uticaja na prirodu, uz saglasnost ministarstva nadležnog za poslove poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede.

Uslove i način unošenja alohtonih divljih vrsta i njihovih hibrida u kontrolisanim uslovima (registrovani zoološki vrtovi i druga uzgajališta) propisuje ministar uz saglasnost ministra nadležnog za poslove poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, a po prethodno pribavljenom mišljenju zavoda i drugih naučnih i stručnih institucija.

Strane divlje vrste koje unošenjem i/ili širenjem ugrožavaju druge vrste i ukupnu biološku raznovrsnost na području Republike Srbije proglašava invazivnim Ministarstvo, na osnovu opšteprihvaćenih međunarodnih kriterijuma, naučnih saznanja i obaveza preuzetih iz međunarodnih ugovora i međunarodnih dokumenata, na predlog Zavoda i drugih stručnih i naučnih institucija, a po prethodno pribavljenom mišljenju ministarstva nadležnog za poslove poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede

Aktom iz stava 5. ovog člana propisuju se mere kontrole i suzbijanja invazivnih vrsta.

Nenamerno unošenje alohtonih vrsta

Član 83.

Ako dođe do nenamernog unošenja alohtonih divljih vrsta i njihovih hibrida u slobodnu prirodu na područje Republike Srbije, ili ako postoji opravdana sumnja da će doći do takvog unošenja, ministar propisuje mere postupanja u cilju uništavanja ili sprečavanja daljeg širenja unetih alohtonih divljih vrsta i njihovih hibrida.

Premeštanje jedinki autohtonih vrsta

Član 84.

Premeštanje jedinki autohtonih divljih vrsta u slobodnoj prirodi na teritoriji Republike Srbije, može se vršiti na osnovu istraživanja i planskih dokumenata, u skladu sa ovim i ostalim zakonima.

Premeštanje iz prethodnog stava može se vršiti pod uslovom da se istraživanjima utvrdi da takav postupak ni na koji način ne ugrožava povoljan status populacija vrste, odnosno dobrobit životinja.

Saglasnost na premeštanje jedinki autohtonih divljih vrsta u slobodnoj prirodi daje Ministarstvo uz prethodno pribavljeno mišljenje zavoda.

Reintrodukcija divljih vrsta

Član 85.

Reintrodukcija divljih vrsta u slobodnu prirodu na području Republike Srbije može se vršiti na osnovu istraživanja, programa reintrodukcije i dozvole.

Pre svake reintrodukcije potrebno je uraditi studiju izvodljivosti i studiju procene uticaja na životnu sredinu.

Obim i sadržaj studija iz stava 2. ovog člana određuje Ministarstvo na predlog zavoda.

Reintrodukcija divljih vrsta može se vršiti pod uslovom da se istraživanjima utvrdi da takav postupak doprinosi povoljnom statusu vrste.

Dozvolu iz stava 1. ovog člana izdaje Ministarstvo rešenjem, uz prethodno mišljenje zavoda i ministarstva nadležnog za poslove poljoprivrede i šumarstva.

Na rešenje iz stava 5. žalba nije dozvoljena, ali se može pokrenuti upravni spor.

Uslovi za držanje divljih životinja

Član 86.

Divlje životinjske vrste mogu se držati u zatočeništvu radi sopstvenih potreba ili prikazivanja javnosti u zoološkim vrtovima, akvarijumima, terarijumima ili sličnim prostorima, radi uzgoja, prodaje i kupovine, samo ako im dobrobit nije ugrožena, odnosno ako im se obezbede životni uslovi koji odgovaraju vrsti, rasi, polu, starosti kao i fizičkim i biološkim specifičnostima, osobinama u ponašanju, odnosno zdravstvenom stanju životinja.

Zabranjeno je držanje divlje životinjske vrste u neprikladnim uslovima.

Divlje životinje iz stava 1. ovog člana obavezno se obeležavaju na propisani način.

Ministar saglasno sa ministrom nadležnim za poslove veterinarstva propisuje uslove koje moraju ispunjavati zoološki vrtovi i drugi objekti i/ili prostori za držanje životinja u smislu stava 1. ovog člana, uslove držanja, način obeležavanja i evidentiranja divljih životinja iz st.1. ovog člana.

Poreklo primeraka strogo zaštićenih i zaštićenih divljih vrsta

Član 87.

Pojedini primerci strogo zaštićenih i zaštićenih divljih vrsta mogu se držati u zatočeništvu radi sopstvenih potreba ili prikazivanja javnosti u zoološkim vrtovima, akvarijumima, terarijumima ili sličnim prostorima, uzgajati, prodavati i kupovati, pod uslovom da vlasnik ima dokaz o poreklu, i da se radi o:

- 1) primercima koji su zakonito uvezeni;
- 2) primercima koji su zakonito stečeni pre nego što je vrsta zakonom zaštićena;
- 3) primercima odgajenim u za to registrovanim farmama, plantažama, centrima za razmnožavanje;
- 4) primercima za koje vlasnik ima drugi dokaz o zakonitom sticanju, odnosno poreklu primeraka.

Pod dokazom o poreklu iz stava 1. ovog člana podrazumeva se potvrda, uverenje, sertifikat, uvozna ili izvozna dozvola, i/ili mišljenje stručne ili naučne organizacije o poreklu vrsta.

Dozvola za držanje divljih životinja

Član 88.

Pravno lice, preduzetnik i fizičko lice koje postane vlasnik zaštićenih divljih životinja s namerom njihovog držanja u zatočeništvu radi sopstvenih potreba ili prikazivanja javnosti u zoološkim vrtovima, akvarijumima, terarijumima ili sličnim prostorima, radi uzgoja, prodaje i kupovine, dužno je da u roku od trideset dana po

sticanju vlasništva nad tim životinjama, podnese zahtev Ministarstvu radi pribavljanja dozvole.

Pravno lice, preduzetnik i fizičko lice koje namerava da drži autohtone ili alohtone divlje životinje u zatočeništvu radi sopstvenih potreba ili prikazivanja javnosti u zoološkim vrtovima, akvarijumima, terarijumima ili sličnim prostorima, radi uzgoja, prodaje i kupovine, dužno je da pribavi dozvolu Ministarstva.

Dozvola iz st. 1. i 2. ovog člana izdaje se u formi rešenja, ako podnosilac zahteva dokaže da su ispunjeni propisani uslovi iz člana 86. i 87. ovog zakona.

Ukoliko se u postupku inspeksijskog nadzora u skladu sa ovim zakonom u toku važenja dozvole iz stava 3. ovog člana, utvrdi da je zoološki vrt, odnosno drugi objekat i/ili prostor u kome se drže životinje u smislu ovoga člana, prestao da ispunjava uslove na osnovu kojih je dozvola izdata, Ministarstvo će istu ukinuti.

Ministarstvo vodi registar pravnih lica, preduzetnika i fizičkih lica iz st. 1. i 2. ovoga člana.

U skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorima, odgajivačnice u kojima se uzgajaju određene zaštićene vrste, mogu da vrše prekogranični promet tih zaštićenih vrsta samo pod uslovom da se registruju u nadležnom međunarodnom organu.

Na rešenje iz stava 3. ovog člana žalba nije dozvoljena, ali se može pokrenuti upravni spor.

Uzgoj divljih životinja

Član 89.

Pravno lice, preduzetnik i fizičko lice koje namerava da uzgaja autohtone ili alohtone divlje vrste životinja, a čije gajenje nije regulisano posebnim zakonom, dužno je da pribavi dozvolu u skladu sa ovim zakonom.

Ako se u postupku izdavanja dozvole utvrdi da postoji opasnost po zdravlje ljudi, dobrobit životinja i životnu sredinu, Ministarstvo može zatražiti od podnosioca zahteva iz stava 1. ovog člana, da pre izdavanja dozvole izradi studiju o proceni uticaja.

Vlasnik divlje vrste životinje iz stava 1. ovog člana obavezan je da osigura da ta životinja ne pobegne u prirodu i odgovoran je za štetu koju ta životinja prouzrokuje ako pobegne.

Trgovina divljim životinjama

Član 90.

Pravno lice, preduzetnik i fizičko lice koje obavlja trgovinu živim autohtonim ili alohtonim divljim životinjskim vrstama, dužno je da obezbedi odgovarajuće uslove za držanje životinja u skladu sa ovim zakonom i drugim propisima i da vodi evidenciju o trgovini tim životinjama i njihovom poreklu.

Trgovinom iz stava 1. ovog člana smatraju se prodaja i kupovina, sticanje u komercijalne svrhe, izlaganje javnosti radi sticanja dobiti, korišćenje u svrhu sticanja dobiti, držanje radi prodaje, nuđenje na prodaju ili prevoz radi prodaje, najam i razmena životinja.

Trgovina se može vršiti samo primercima uzgajanim u prijavljenim uzgajalištima ili koji imaju dokaz o poreklu, kao i da je primerak ili pošiljka propisno obeležena.

Prilikom trgovine zaštićenim životinjama, prodavac, odnosno vlasnik je dužan da novom vlasniku izda potvrdu o poreklu životinje, pismeno uputstvo o uslovima i načinu držanja životinje i druge informacije koje su od značaja (higijena, ishrana, rasne odlike, karakter, osnovna obuka, socijalizacija, održavanje kondicije i sl.) kao i račun.

Prihvatište za divlje životinje

Član 91.

U svrhu privremenog i/ili trajnog zbrinjavanja zaštićenih divljih životinja formiraju se namenska prihvatilišta.

Prihvatište u smislu ovog zakona je područje ili prostor sa objektima uređenim za privremeno ili trajno zbrinjavanje jedinki divljih životinja koje nisu sposobne da se samostalno brinu o sebi u kojem životinje mogu da provedu određeno vreme do trajnog rešavanja njihovog zbrinjavanja.

Ministar saglasno sa ministrom nadležnim za poslove veterinarstva propisuje uslove koje moraju ispunjavati prihvatilišta iz stava 1. ovog člana.

Za rad prihvatilišta iz ovog člana potrebna je dozvola, koju izdaje Ministarstvo rešenjem.

Na rešenje iz stava 4. ovog člana žalba nije dozvoljena, ali se može pokrenuti upravni spor.

Ministarstvo može osnovati prihvatilište iz ovog člana.

Oduzimanje divljih životinja

Član 92.

Primerke divljih vrsta životinja koji se drže u zatočeništvu, gaje ili kojima se obavlja trgovina suprotno uslovima iz čl. 86. do 92. ovog zakona, oduzima nadležni inspektor i izdaje potvrdu o oduzimanju.

Oduzeti primerci iz stava 1. ovog člana se privremeno ili trajno zbrinjavaju u prihvatilište iz člana 91. ovog zakona ili u zoološki vrt koji odredi ministarstvo.

Međusobna prava i obaveze u pogledu zbrinjavanja oduzetih primeraka iz stava 1. ovog člana, regulišu se ugovorom zaključenim između Ministarstva i prihvatilišta, odnosno zoološkog vrta.

Postupanje sa nađenim primercima zaštićenih divljih životinja

Član 93.

Lice koje nađe zaštićenu divlju životinju dužno je da odmah obavesti najbližu veterinarsku organizaciju i Ministarstvo o:

- 1) pronađenim mrtvim primercima zaštićenih divljih životinja,
- 2) primercima zaštićenih divljih životinja koje su bolesne ili ozleđene u meri da nisu sposobne da samostalno prežive u prirodi.

Veterinarska organizacija dužna je da utvrdi uzroke uginuća pronađenih mrtvih strogo zaštićenih divljih životinja.

Troškove postupka iz stava 2. ovog člana snosi Ministarstvo.

Ministarstvo može licu iz stava 1. ovog člana dozvoliti na njegov zahtev držanje bolesne ili ozleđene životinje radi lečenja i oporavka.

Opravdane troškove nastale lečenjem životinje snosi Ministarstvo.

Svi primerci strogo zaštićenih divljih vrsta iz stava 1. ovog člana moraju biti obeleženi na propisani način.

Ubijene ili na bilo koji drugi način usmrćene ili nađene strogo zaštićene vrste na teritoriji Republike Srbije predaju se Prirodnjačkom muzeju na prepariranje, konzervaciju i čuvanje čime postaju pokretna zaštićena prirodna dobra kao delovi biološkog nasleđa a koji imaju naučni, obrazovni i kulturni značaj.

Prirodnjački muzej vodi evidenciju o vrstama iz stava 7. ovog člana.

Prekogranični promet zaštićenih vrsta

Član 94.

Ministarstvo izdaje dozvolu za uvoz, izvoz, unos, iznos ili tranzit biljnih i životinjskih divljih vrsta, njihovih delova i derivata zaštićenih na osnovu zakona, potvrđenih međunarodnih ugovora i opšteprihvaćenih pravila međunarodnog prava.

Dozvola iz stava 1. ovog člana izdaje se pod sledećim uslovima:

- 1) da je pravo raspolaganja jedinkom vrste divlje životinje, gljive i biljke stečeno u skladu sa zakonom;
- 2) da su životinje ili pošiljka obeleženi na propisani način;
- 3) da su preduzete sve mere za dobrobit životinja tokom prevoza.

Dozvola iz stava 1. ovog člana izdaje se i za vrste čiji jedan ili oba roditelja pripadaju divljoj vrsti.

U skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorima i opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava, a u cilju zaštite vrsta iz stava 1. ovog člana ministar donosi pravilnik kojim propisuje:

- 1) uslove pod kojima se obavlja uvoz, izvoz, unos, iznos ili tranzit, trgovina i uzgoj vrsta iz stava 1. ovog člana;
- 2) izdavanje dozvola i drugih akata (potvrde, sertifikati, mišljenja);
- 3) spiskove vrsta, njihovih delova i derivata koji podležu izdavanju dozvola, odnosno drugih akata;
- 4) vrste, njihove delove i derivate čiji je uvoz odnosno izvoz zabranjen, ograničen ili obustavljen;
- 5) izuzetke od izdavanja dozvole;
- 6) sadržinu, izgled i način vođenja registra izdatih dozvola;
- 7) način obeležavanja životinja ili pošiljki;
- 8) način sprovođenja nadzora i vođenja evidencije;
- 9) izradu izveštaja i dr.

Pri uvozu, izvozu, unosu, iznosu i tranzitu, žive životinje moraju se prevoziti i čuvati na način kojim se ni najmanje ne ozleđuje ili oštećuje njihovo zdravlje ili se sa njima nehumano postupa, u skladu s posebnim propisima.

Prijava prekograničnog prometa zaštićenih vrsta

Član 95.

Uvoz, izvoz, unos, iznos i tranzit zaštićenih divljih vrsta, njihovih delova i derivata obavezno se prijavljuje carinskoj službi, u skladu sa odredbama ovog zakona i drugim propisima.

Veterinarsko zdravstveni i fitosanitarni pregled i kontrolu pošiljki iz stava 1. ovog člana nad kojima postoji nadležnost granične veterinarske i fitosanitarne inspekcije sprovodi se u skladu s posebnim propisima. Granične prelaze na kojima se može obavljati uvoz, izvoz, unos, iznos i tranzit zaštićenih vrsta, njihovih delova i derivata, kao i uslove u pogledu njihove opremljenosti i osposobljenosti za obavljanje tih poslova, propisuje ministar nadležan za poslove poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede uz saglasnost Ministra.

Carinska služba dužna je da prilikom uvoza, izvoza, unosa, iznosa i tranzita vrsta iz člana 94. stav 1. ovog zakona pregleda odgovarajuće dozvole i overi prelazak granice u za to predviđenoj rubrici obrasca dozvole.

U slučaju uvoza, izvoza, unosa, iznosa i tranzita carinska služba original dozvole overava a kopiju dozvole zadržava za svoju evidenciju, a overeni original vraća uvozniku/ izvozniku.

Obaveze carinske službe

Član 96.

Ako prilikom uvoza, izvoza, unosa, iznosa, ili tranzita carinska služba ne može da odredi vrstu životinje, gljive ili biljke čiji uvoz ili izvoz podleže ograničenjima ili zabranama, može ih:

1) na trošak carinskog deklaranta (primaoca odnosno pošiljaoca robe), sama čuvati ili dati nekome na čuvanje do utvrđivanja statusa vrste čiji uvoz, izvoz, reeksport ili tranzit podleže ograničenjima;

2) prepustiti carinskom deklarantu do okončanja postupka, ali uz zabranu raspolaganja.

Carinska služba može od carinskog deklaranta zahtevati potvrdu da predmetna vrsta nije pod zaštitom.

Vrste za koje carinska služba utvrdi da se uvoze, izvoze, unose, iznose ili da su u tranzitu bez propisanih dozvola ili drugih dokumenata, privremeno se zadržavaju do okončanja postupka.

U slučajevima iz stava 3. ovog člana izdaje se potvrda.

Vrste iz stava 3. ovog člana, predaju se na čuvanje, od strane ministarstva ovlašćenom pravnom ili fizičkom licu, a mogu se ostaviti na čuvanje i carinskom deklarantu uz zabranu raspolaganja.

Ako se propisana dozvola ili drugi zatraženi dokumenti ne dostave u roku od mesec dana nakon privremenog zadržavanja ili u produženom roku koji može iznositi najduže dva meseca, carinska služba donosi odluku o oduzimanju.

Ako se u postupku carinske kontrole utvrdi da se radi o vrstama za koje nema uvozne ili izvozne dozvole, oduzimaju se, a o oduzetim vrstama izdaje se potvrda.

U slučajevima iz st. 3. do 7. ovog člana carinska služba dužna je da u najkraćem roku obavesti Ministarstvo koje odlučuje o zbrinjavanju oduzetih vrsta, imajući u vidu odredbe posebnih propisa i ratifikovanih međunarodnih ugovora.

Kada se vrste zaplene ili oduzmu, troškove (troškovi hrane, smeštaja, prevoza, vraćanja i drugo) snosi carinski deklarant.

VII. ZAŠTITA POKRETNIH ZAŠTIĆENIH PRIRODNIH DOKUMENATA

Zaštita pokretnih zaštićenih prirodnih dokumenata

Član 97.

Zaštićena geološka, paleontološka i biološka dokumenta čuvaju se na mestu gde su nađeni, a nalazište uživa zaštitu kao zaštićeno prirodno dobro.

Ako se pojedina zaštićena geološka i paleontološka dokumenta (fosili, minerali, kristali i dr.) ne mogu zaštititi na nalazištu, daju se na čuvanje pravnom licu (Prirodnjačkom muzeju, zavičajnom muzeju, muzeju u sastavu fakulteta ili zbirci) koje je dužno da osigura njihovu stručnu muzeološku zaštitu (inventarizaciju, determinaciju, preparaciju i konzervaciju, stalno održavanje i nadgledanje) i omogući njihovu upotrebu u obrazovne, naučne i kulturne svrhe.

Ministar propisuje bliže uslove pod kojima se fosili, minerali i kristali mogu dati pravnom licu na zaštitu i čuvanje.

Botaničke i zoološke zbirke uživaju zaštitu kao zaštićeno prirodno dobro. One mogu biti vlasništvo pravnog lica, preduzetnika ili fizičkog lica, koje je dužno da osigura njihovu stručnu muzeološku zaštitu (inventarizaciju, determinaciju, preparaciju i konzervaciju, stalno održavanje i nadgledanje) i omogući njihovu upotrebu u obrazovne, naučne i kulturne svrhe.

Ograničenja i zabrane

Član 98.

Zabranjeno je uzimati iz prirode geološka i paleontološka dokumenta (fosile, minerale, kristale, pećinski nakit i dr.) koja su proglašena zaštićenim prirodnim dobrima ili se nalaze na objektu geonasleđa i zaštićenom nalazištu.

Izuzetno, Ministarstvo može dozvoliti uzimanje iz prirode fosila, minerala i kristala koji su proglašeni zaštićenim prirodnim dobrima ili se nalaze na objektu geonasleđa i zaštićenom nalazištu, radi naučnog i stručnog istraživanja, obrazovanja, izlaganja na izložbama i dr.

Postupanje sa geološkom i paleontološkom materijalnom dokumentacijom

Član 99.

Pronađena geološka i paleontološka dokumenta (fosili, minerali, kristali i dr.) koja bi mogla predstavljati zaštićenu prirodnu vrednost nalazač je dužan da prijavi Ministarstvu u roku od osam dana od dana pronalaska, i preduzme mere zaštite od uništenja, oštećivanja ili krađe.

Ministarstvo donosi rešenje o istraživanju nalazišta geoloških i paleontoloških dokumenata, najkasnije u roku od trideset dana od dana prijave nalazišta, kojim propisuje uslove zaštite prirode.

Ako Ministarstvo ne odredi drugačije, nalazač ne može na mestu nalaza da obavlja radnje i aktivnosti koje bi mogle prouzrokovati uništavanje ili oštećivanje nalaza, osim primene mera zaštite.

Vlasnik ili korisnik prava na zemljištu na kojem su pronađena geološka i paleontološka dokumenta dužni su da omoguće istraživanje nalazišta u skladu sa rešenjem Ministarstva.

Istraživanje nalazišta može da obavlja pravno lice, preduzetnik ili fizičko lice na osnovu istražnog prava.

Pravno lice, preduzetnik ili fizičko lice dužno je da u roku od trideset dana od dana obavljenog istraživanja dostavi Ministarstvu izveštaj o obavljenom istraživanju sa podacima o stanju nalazišta, mogućoj ugroženosti nalazišta i o potrebnim dodatnim istraživanjima i dodatnim merama zaštite.

Ako se radi o potencijalnom objektu geonasleđa, pravno lice, preduzetnik ili fizičko lice dužno je da u istom roku podnese izveštaj Zavodu o obavljenom istraživanju sa podacima o stanju nalazišta, mogućoj ugroženosti nalazišta, i o potrebnim dodatnim istraživanjima i dodatnim merama zaštite.

Promet pokretnih zaštićenih prirodnih dokumenata

Član 100.

Zabranjen je izvoz svih pokretnih zaštićenih prirodnih dokumenata koji su proglašeni zaštićenim prirodnim dobrima.

Izuzetno, Ministarstvo može dozvoliti izvoz, odnosno iznošenje pokretnih zaštićenih prirodnih dobara radi naučnog istraživanja, obrazovanja ili izlaganja.

U dozvoli iz stava 2. ovog člana utvrđuju se uslovi izvoza pokretnih zaštićenih prirodnih dokumenata u skladu sa njihovom vrstom.

VIII. ORGANIZACIJA ZAŠTITE PRIRODE

Obavljanje upravnih poslova zaštite prirode

Član 101.

Upravne poslove zaštite prirode obavlja Ministarstvo, nadležni organ autonomne pokrajine i nadležni organ jedinice lokalne samouprave.

Državni organi, organi autonomne pokrajine i organi jedinice lokalne samouprave su dužni, u skladu s ovim zakonom, Strategijom, programima zaštite prirode i dokumentima prostornog planiranja da:

- 1) se staraju o očuvanju prirode, prirodnih vrednosti i predeone raznovrsnosti na svome području;
- 2) proglašavaju zaštićena prirodna dobra iz svoje nadležnosti;
- 3) obezbeđuju uslove za zaštitu i očuvanje zaštićenih prirodnih dobara iz svoje nadležnosti;
- 4) učestvuju u postupku proglašenja zaštićenih područja koje proglašava Narodna skupština ili Vlada ili nadležni organ autonomne pokrajine ili nadležni organ jedinice lokalne samouprave;
- 5) učestvuju u izradi planova upravljanja zaštićenim područjima iz svoje nadležnosti;
- 6) obaveštavaju javnost o stanju prirode i prirodnih vrednosti na svom području i o preduzimanju mera zaštite i očuvanja;
- 7) pružaju potrebnu pomoć jedinicama lokalne samouprave na zaštiti prirode na njihovom području;

8) obavljaju i druge poslove propisane ovim zakonom i propisima donetim na osnovu ovog zakona.

Stručni poslovi zaštite prirode

Član 102.

Stručne poslove zaštite prirode i prirodnih dobara obavljaju stručne organizacije za zaštitu prirode i ti poslovi odnose se naročito na:

- 1) prikupljanje i obradu podataka o prirodi i prirodnim vrednostima;
- 2) praćenje stanja i ocenu očuvanosti prirode i stepena ugroženosti objekata geonasleđa, divljih vrsta i njihovih staništa, stanišnih tipova, ekosistema, ekološki značajnih područja, zaštićenih područja, ekoloških koridora, ekološke mreže i predela;
- 3) izradu studija zaštite kojima se utvrđuju vrednosti područja predloženih za zaštitu i način upravljanja tim područjima;
- 4) izradu predloga akta o zaštiti područja;
- 5) izradu predloga akta o prestanku zaštite područja;
- 6) izradu predloga za prethodnu zaštitu područja;
- 7) davanje uslova za radove na zaštićenim prirodnim dobrima, izdavanje mišljenja na plan upravljanja zaštićenog područja;
- 8) vršenje stručnog nadzora na zaštićenim prirodnim dobrima sa predlogom mera;
- 9) pružanje stručne pomoći upravljačima zaštićenih prirodnih dobara, organima lokalne samouprave, udruženjima građana, grupama građana i pojedincima na zaštiti prirode, predela i prirodnih dobara;
- 10) utvrđivanje uslova i mera zaštite prirode i prirodnih vrednosti u postupku izrade i sprovođenja prostornih i urbanističkih planova, projektne dokumentacije, osnova (šumskih, lovnih, ribolovnih, vodoprivrednih i dr.), programa i strategija u svim delatnostima koje utiču na prirodu;
- 11) obavljanje stručnih poslova u postupku izrade ocene prihvatljivosti radova i aktivnosti u prirodi, pripremanja i sprovođenja projekata i programa na zaštićenom području;
- 12) predlaganje obima i sadržaja studija izvodljivosti i procene uticaja na životnu sredinu u postupku reintrodukcije i naseljavanja divljih vrsta u slobodnu prirodu;
- 13) vođenje evidencije o načinu i obimu korišćenja, kao i faktorima ugrožavanja zaštićenih i strogo zaštićenih divljih vrsta radi utvrđivanja i praćenja stanja njihovih populacija;
- 14) učestvovanje u postupku javnog uvida radi proglašavanja zaštićenih prirodnih dobara;
- 15) organizovanje i sprovođenje vaspitno-obrazovnih i promotivnih aktivnosti u zaštiti prirode;
- 16) učešće u sprovođenju ratifikovanih međunarodnih ugovora o zaštiti prirode;
- 17) vođenje registra zaštićenih prirodnih dobara i drugih podataka od značaja za zaštitu prirode;

18) inventarizaciju pojedinačnih elemenata geološke, biološke i predeone raznovrsnosti sa statističkim analizama i izveštajima o njihovom stanju;

19) vođenje baze podataka u oblasti zaštite prirode kao dela jedinstvenog informacionog sistema Agencije za zaštitu životne sredine;

20) obaveštavanje javnosti o prirodnim vrednostima, zaštiti prirode, njenoj ugroženosti, faktorima i posledicama ugrožavanja;

21) obavljanje i drugih poslova utvrđenih ovim zakonom.

Ogranizacije za zaštitu prirode

Član 103.

Poslove zaštite prirode i prirodnih dobara koja se nalaze na teritoriji Republike Srbije obavlja Zavod za zaštitu prirode Srbije.

Poslove zaštite prirode i prirodnih dobara koja se celom svojom površinom nalaze na teritoriji Autonomne pokrajine Vojvodine, obavlja Pokrajinski zavod za zaštitu prirode.

Organizacije za zaštitu prirode su pravna lica.

Organizacije za zaštitu prirode su ustanove.

U obavljanju poslova zaštite prirode i prirodnih dobara organizacije za zaštitu prirode iz st. 1. i 2. ovog člana ostvaruju saradnju kroz usaglašavanje programa zaštite prirodnih dobara.

Pokrajinski zavod za zaštitu prirode dostavlja izveštaj o ostvarivanju godišnjeg programa Zavodu za zaštitu prirode Srbije, najkasnije do 31. marta tekuće godine za proteklu godinu.

Programi zaštite prirodnih dobara

Član 104.

Stručni poslovi iz člana 102. ovog zakona obavljaju se na osnovu srednjoročnog i godišnjeg programa zaštite prirodnih dobara koje donose organizacije za zaštitu prirode, u skladu sa dokumentima zaštite prirode iz člana 111. ovog zakona.

Na srednjoročni program zaštite prirodnih dobara saglasnost daje Vlada, a na godišnji program zaštite prirodnih dobara Ministarstvo, odnosno nadležni organ autonomne pokrajine.

O ostvarenju srednjoročnog i godišnjeg programa zaštite prirodnih dobara organizacije za zaštitu prirode podnose izveštaj Ministarstvu, odnosno nadležnom organu autonomne pokrajine.

Sredstva za obavljanje delatnosti organizacije za zaštitu prirode propisane ovim zakonom i za rad organizacije za zaštitu prirode obezbeđuju se iz budžeta Republike Srbije, odnosno budžeta autonomne pokrajine i iz drugih izvora u skladu sa zakonom.

U obavljanju stručnih poslova organizacije za zaštitu prirode ostvaruju saradnju sa organizacijama iz oblasti nauke, kulture, obrazovanja, vaspitanja i drugih oblasti i organizuju aktivnosti usmerene na podizanje nivoa ekološke svesti.

IX. ZNAK ZAŠTITE PRIRODE

Znak zaštite prirode

Član 105.

Radi promovisanja zaštite prirode i identifikacije službenog lica u postupku nadzora i preduzimanja mera na zaštiti prirode koristi se znak zaštite prirode.

Ministar bliže propisuje izgled znaka, postupak i uslove za njegovo korišćenje.

Dan zaštite prirode

Član 106.

U cilju unapređivanja zaštite prirode obeležava se svake godine Dan zaštite prirode.

U Danu zaštite prirode organizuju se vaspitne, obrazovne, rekreativne, stručne i druge aktivnosti kojima se na primeren način podstiče i unapređuje zaštita prirode.

Dan zaštite prirode obeležava se svake godine, 11. aprila.

X. FINANSIRANJE ZAŠTITE PRIRODE

Obezbeđenje sredstava za zaštitu prirode

Član 107.

U budžetu Republike Srbije obezbeđuju se sredstva za zaštićena područja, za mere i aktivnosti predviđene aktom o zaštiti, zaštitu prirodnih vrednosti od međunarodnog i republičkog značaja, kao i onih prirodnih vrednosti koje utvrdi Ministarstvo, za novčane i druge podsticajne mere propisane ovim zakonom, za naknade šteta nanetih od zaštićenih divljih vrsta, za ostvarenje prava preče kupovine, za naknade vlasnicima i korisnicima prava na nekretninama za ograničenja kojima su podvrgnuti u zaštićenim prirodnim dobrima/resursima koje su od međunarodnog i republičkog značaja, kao i za druge namene utvrđene ovim zakonom.

U budžetu autonomne pokrajine i jedinice lokalne samouprave obezbeđuju se sredstva za zaštitu prirodnih područja koje ona proglašava, za mere i aktivnosti predviđene aktom o zaštiti, za novčane i druge podsticajne mere propisane ovim zakonom, kao i za ostvarivanje prava preče kupovine i naknade vlasnicima i korisnicima prava na nekretninama za ograničenja kojima su podvrgnuti u tim zaštićenim područjima.

Sredstva za finansiranje zaštite prirode obezbeđuju se korišćenjem prirodnih dobara/resursa i zaštićenih područja, ako ovim ili posebnim zakonom nije drugačije propisano, i iz drugih izvora utvrđenih zakonom ili propisima donetim na osnovu ovog zakona.

Podsticajne mere za očuvanje i zaštitu biološke i predeone raznovrsnosti

Član 108.

Očuvanje ugroženih divljih vrsta, ugroženih stanišnih tipova, zaštićenih područja i drugih zaštićenih prirodnih dobara i ekološke mreže, podstiče se novčanim naknadama i povoljnim kreditiranjem zaštitnih radnji.

Podsticajne mere iz stava 1. ovog člana namenjene su i zaštiti i očuvanju biološke i predeone raznovrsnosti, a naročito pri upravljanju koje uvažava i sprovodi mere očuvanja biološke i predeone raznovrsnosti, i koje nije štetno za prirodu, kao i za davanje naknada pravnim licima, preduzetnicima i fizičkim licima koji radi zaštite biološke i predeone raznovrsnosti trpe odgovarajuća ograničenja ili štete.

Vlada utvrđuje novčani podsticaj i naknade iz stava 1. i 2. ovog člana.

XI. ČUVANJE ZAŠTIĆENIH PODRUČJA

Čuvari prirode

Član 109.

Neposredni nadzor na zaštićenom području vrši čuvarska služba koju obezbeđuje upravljač.

Čuvar zaštićenog područja kontroliše sprovođenje pravila unutrašnjeg reda u zaštićenom području i obavlja poslove čuvanja zaštićenog područja.

Prava i dužnosti čuvara

Član 110.

Ako u vršenju čuvarske službe čuvar zaštićenog područja utvrdi da je učinjena radnja suprotno pravilima unutrašnjeg reda ili druge zakonom utvrđene zabrane kršenja režima zaštite, ili ako postoji osnovana sumnja da je učinjen prekršaj, odnosno krivično delo, ovlašćen je i dužan da:

- 1) prati kretanje i aktivnosti posetilaca i legitimiše lica koja zatekne u zaštićenom području;
- 2) izvrši pregled svih vrsta vozila, plovni objekata i tovara;
- 3) izvrši svaki pregled, osim stanova i drugih prostorija, za čiji je pregled potreban sudski nalog;
- 4) privremeno oduzme predmete kojima je izvršen prekršaj ili krivično delo i predmete koji su nastali ili pribavljeni izvršenjem takvog dela, kao i da ove predmete, bez odlaganja, preda upravljaču zaštićenog područja radi čuvanja;
- 5) lice bez ličnih isprava, zatečeno u vršenju nedozvoljenih radnji, privede nadležnom organu unutrašnjih poslova;
- 6) zatraži uspostavljanje prethodnog stanja, odnosno naredi mere za sprečavanje i uklanjanje štetnih posledica;
- 7) saraduje sa vlasnicima i korisnicima prava na nekretninama u zaštićenom području u cilju zaštite prirode;
- 8) saraduje sa korisnicima prirodnih resursa u zaštićenom području i koordinira zajedničke akcije u cilju zaštite i racionalnog korišćenja prirodnih resursa;
- 9) prati stanja biljnih i životinjskih vrsta, kao i drugih vrednosti zaštićenog područja;
- 10) pruža pomoć posetiocima zaštićenog područja i lokalnom stanovništvu.

U vršenju službe čuvar je dužan da pokaže službenu legitimaciju.

Legitimaciju čuvara zaštićenog područja izdaje upravljač zaštićenog područja na obrascu koji propisuje ministar.

Čuvar zaštićenog područja mora da ima najmanje srednju stručnu spremu, jednu godinu radnog iskustva u struci i položen stručni ispit i da ispunjava propisane uslove za nošenje oružja i druge uslove, utvrđene aktom upravljača.

Za vreme službe, čuvar zaštićenog područja nosi službenu odeću, oružje, znak zaštite prirode i znak zaštićenog područja koje čuva i naoružan je oružjem koje odredi upravljač.

XII. DOKUMENTI ZAŠTITE PRIRODE

Osnovni dokumenti zaštite prirode

Član 111.

Osnovni dokument zaštite prirode i prirodnih vrednosti je Strategija zaštite prirode i prirodnih vrednosti (u daljem tekstu: Strategija) koju donosi Vlada za period od deset godina, i programi zaštite prirode koje donose Vlada, nadležni organ autonomne pokrajine ili nadležni organ jedinice lokalne samouprave, za period od deset godina.

Programi iz stava 1. ovog člana moraju biti usklađeni sa Strategijom.

Strategija zaštite prirode

Član 112.

Strategija određuje dugoročne ciljeve i smernice očuvanja prirode i prirodnih vrednosti, načine njihovog sprovođenja u skladu sa ukupnim privrednim, društvenim i kulturnim razvojem Republike Srbije.

Strategija se izrađuje na osnovu izveštaja o stanju prirode i sprovođenju zaštite prirode i prirodnih vrednosti, (u daljem tekstu: Izveštaj o stanju prirode), a sadrži pored opštih strateških ciljeva, naročito:

- 1) smernice za očuvanje biološke, geološke i predeone raznovrsnosti, za očuvanje zaštićenih prirodnih dobara, ekološki značajnih područja, ekoloških koridora i ekološke mreže;
- 2) smernice za istraživanje i praćenje stanja u prirodi;
- 3) smernice za uključivanje zaštite prirode u druge sektore;
- 4) smernice za zakonodavni i institucionalni okvir;
- 5) smernice za vaspitanje i obrazovanje u cilju očuvanja biološke, geološke i predeone raznovrsnosti;
- 6) smernice za uključivanje lokalnog stanovništva u proces zaštite i unapređenja zaštićenih područja;
- 7) smernice za obaveštavanje javnosti i učešće javnosti u odlučivanju o zaštiti prirode;
- 8) akcione planove za sprovođenje smernica, s utvrđivanjem prioriteta i mogućih izvora finansiranja;
- 9) način ispunjavanja međunarodnih obaveza u zaštiti prirode.

Smernice utvrđene Strategijom primenjuju se u izradi dokumenata prostornog uređenja i planova upravljanja prirodnim resursima.

Stručnu osnovu za izradu Strategije izrađuje Zavod.

Revizija Strategije obavlja se po potrebi.

Strategija se objavljuje u „Službenom glasniku Republike Srbije”.

Program zaštite prirode

Član 113.

Autonomna pokrajina i jedinica lokalne samouprave, u okviru nadležnosti utvrđenih ovim i posebnim zakonom, donose svoje programe zaštite prirode, u skladu sa strateškim dokumentima iz člana 111. ovog zakona i svojim specifičnostima.

Dve ili više jedinica lokalne samouprave mogu doneti zajedničke programe iz stava 1. ovog člana.

Izveštaj o stanju prirode

Član 114.

Izveštaj o stanju prirode u Republici Srbiji podnosi se Narodnoj skupštini za period od pet godina, a sadrži naročito:

1) podatke o stanju geološke, biološke i predeone raznovrsnosti, zaštićenih prirodnih dobara, ekološki značajnih područja, ekoloških koridora i ekološke mreže sa analizom stepena ugroženosti, faktorima ugrožavanja i problemima u zaštiti i unapređenju;

2) podatke o uticajima korišćenja prirodnih vrednosti dobara na geološku, biološku i predeonu raznovrsnost, na zaštićena prirodna dobra i ekološku mrežu;

3) podatke o uticajima pojedinih projekata i aktivnosti na prirodu i njene vrednosti;

4) ocenu sprovedenih mera u očuvanju prirode, njenih vrednosti i predeone raznovrsnosti;

5) analizu sprovođenja Strategije i drugih dokumenata značajnih za zaštitu prirode;

6) ocenu sprovedenog stručnog nadzora koji obavlja Zavod;

7) podatke o korišćenju finansijskih sredstava za zaštitu prirode;

8) procenu potrebe izrade novih ili izmene i dopune postojećih dokumenata kao i druge važne podatke za zaštitu i očuvanje prirode.

Izveštaj o stanju prirode, zaštićenih prirodnih dobara i ekoloških mreža priprema Zavod, u saradnji s Pokrajinskim zavodom za zaštitu prirode i drugim stručnim i naučnim institucijama, a utvrđuje Ministarstvo.

Autonomna pokrajina, odnosno jedinica lokalne samouprave pripremaju izveštaje o stanju prirode na svom području, koji dostavljaju Ministarstvu.

XIII. PRISTUP INFORMACIJAMA I UČEŠĆE JAVNOSTI

Pristup informacijama

Član 115.

Državni organi, organi autonomne pokrajine, organi jedinice lokalne samouprave, zavod, upravljači zaštićenih prirodnih dobara kao i ovlašćene i druge organizacije, dužni su da javnosti pruže podatke u vezi sa stanjem i zaštitom

prirode, osim ako posebnim zakonom ili posebnim propisima nije propisana tajnost podataka.

Javnost ima pravo pristupa propisanim registrima ili evidencijama koje sadrže informacije i podatke u skladu sa ovim zakonom.

Informacije koje se odnose na zaštitu prirode dostavljaju se podnosiocu zahteva, u skladu sa zakonom.

Učešće javnosti u odlučivanju

Član 116.

U toku izrade propisa, odnosno akata o proglašavanju zaštićenih prirodnih dobara, planova upravljanja zaštićenim područjima i planova korišćenja prirodnih vrednosti, obezbeđuje se učešće javnosti u skladu sa ovim zakonom.

Vaspitanje i obrazovanje o zaštiti prirode

Član 117.

Ministarstvo nadležno za poslove obrazovanja dužno je da osigura uslove za unapređivanje vaspitanja i obrazovanja o zaštiti prirode.

Ministarstvo, nadležni organ autonomne pokrajine, zavod i pravna lica s javnim ovlašćenjima dužni su da obaveštavaju javnost o prirodnim vrednostima, zaštiti prirode, njenoj ugroženosti, faktorima i posledicama ugrožavanja.

XIV. NADZOR

Nadzor nad radom i primenom zakona

Član 118.

Nadzor nad primenom odredaba ovoga zakona i propisa donetih na osnovu ovog zakona vrši Ministarstvo, ako ovim zakonom nije drugačije propisano.

Nadzor nad zakonitošću rada zavoda vrši Ministarstvo, odnosno nadležni organ autonomne pokrajine.

Ministarstvo vrši nadzor nad radom upravljača zaštićenih prirodnih dobara, zavoda i imalaca javnih ovlašćenja u vršenju poverenih poslova.

Inspekcijski nadzor

Član 119.

Inspekcijski nadzor vrši Ministarstvo preko inspektora za zaštitu životne sredine (u daljem tekstu: inspektor) u okviru delokruga utvrđenog ovim zakonom.

Autonomnoj pokrajini poverava se vršenje inspekcijskog nadzora nad primenom odredaba ovog zakona na zaštićenim područjima, koja se nalaze na teritoriji autonomne pokrajine.

Jedinici lokalne samouprave poverava se vršenje inspekcijskog nadzora nad primenom odredaba ovog zakona na zaštićenim područjima koja proglašava nadležni organ jedinice lokalne samouprave.

Prava i dužnosti inspektora

Član 120.

U vršenju inspekcijskog nadzora inspektor ima prava i dužnost da utvrđuje:

- 1) korišćenje i upotrebu zaštićenih prirodnih vrednosti i drugih delova prirode;
- 2) sprovođenje uslova i mera zaštite prirode, drugih akata izdatih na osnovu ovog zakona i drugih propisa;
- 3) sprovođenje kompenzacijskih mera;
- 4) sprovođenje planova upravljanja prirodnim dobrima/resursima u delu koji se odnosi na mere i uslove zaštite prirode;
- 5) sprovođenje plana upravljanja i programa zaštite, očuvanja, korišćenja i unapređenja zaštićene prirode i njenih vrednosti;
- 6) sprovođenje plana upravljanja i drugih akata zaštićenog područja;
- 7) radnje koje mogu prouzrokovati promene i oštećenja na zaštićenom području ili drugim zaštićenim prirodnim dobrima;
- 8) sprovođenje neposredne zaštite, očuvanja i korišćenja zaštićenih prirodnih dobara;
- 9) sprovođenje mera i uslova zaštite zaštićenih prirodnih dobara, zaštićenih biljnih i životinjskih vrsta i gljiva;
- 10) da li se izvoz, uvoz i tranzit zaštićenih divljih vrsta biljaka i životinja i gljiva vrši u skladu sa ovim zakonom i propisima donetim na osnovu ovog zakona;
- 11) da li se unošenje i ponovno unošenje divljih vrsta u prirodu vrši u skladu sa odredbama ovog zakona;
- 12) informisanje javnosti o stanju prirode, planovima upravljanja zaštićenog područja;
- 13) sprovođenje drugih propisanih uslova i mera zaštite biološke i predeone raznovrsnosti utvrđenih ovim zakonom i propisa donetih na osnovu ovog zakona;
- 14) da li se sprovodi monitoring stanja prirode i njenih vrednosti;
- 15) da li se vodi registar zaštićenih prirodnih dobara i druge propisane evidencije;
- 16) da li se genetički materijal koristi u skladu sa ovim zakonom i posebnim propisima;
- 17) da li upravljač zaštićenog područja izvršava obaveze ustanovljene aktom o zaštiti;
- 18) da li upravljač zaštićenog područja koristi sredstva za rad i obavljanje poslova na zaštiti i unapređivanju zaštićenog područja;
- 19) da li se korišćenje fosila, minerala kristala i bigra ili istraživanje njihovih nalazišta vrši u skladu sa ovim zakonom;
- 20) da li se sakupljanje i stavljanje u promet divljih vrsta biljaka, životinja i gljiva, njihovih razvojnih oblika i delova vrši u skladu sa propisanim uslovima;
- 21) da li se veštačko preseljavanje i naseljavanje populacija ili delova populacija autohtonih vrsta vrši u skladu sa odredbama ovog zakona;

22) da li se držanje, uzgoj i trgovina divljim životinjama obavlja sa dozvolom i pod uslovima i na propisani način.

Ovlašćenja inspektora

Član 121.

U vršenju inspekcijskog nadzora inspektor je ovlašćen da:

- 1) zabrani korišćenje i upotrebu zaštićenih prirodnih vrednosti i drugih delova prirode bez odobrenja ili protivno odobrenju;
- 2) naredi sprovođenje uslova i mera zaštite prirode, drugih akata izdatih na osnovu ovoga zakona i drugih propisa;
- 3) naredi sprovođenje kompenzacijskih mera;
- 4) naredi sprovođenje planova upravljanja prirodnim dobrima/resursima u delu koji se odnosi na mere i uslove zaštite prirode;
- 5) naredi sprovođenje plana upravljanja i programa zaštite, očuvanja, korišćenja i unapređenja zaštićene prirode i njenih vrednosti;
- 6) naredi sprovođenje plana upravljanja i drugih akata zaštićenog područja;
- 7) zabrani radnje koje mogu prouzrokovati promene i oštećenja na zaštićenom području ili drugim zaštićenim prirodnim dobrima;
- 8) naredi sprovođenje neposredne zaštite, očuvanja i korišćenja zaštićenih prirodnih dobara;
- 9) naredi sprovođenje mera i uslova zaštite zaštićenih prirodnih dobara, zaštićenih biljnih i životinjskih vrsta i gljiva;
- 10) zabrani izvoz, uvoz i tranzit zaštićenih divljih vrsta biljaka i životinja i gljiva ako se promet vrši suprotno sa ovim zakonom i propisima donetim na osnovu ovog zakona i ratifikovanim međunarodnim ugovorima;
- 11) zabrani unošenje divljih vrsta u prirodu ako je u suprotnosti sa odredbama ovog zakona;
- 12) naredi informisanje javnosti o stanju prirode, planovima upravljanja zaštićenog područja;
- 13) naredi sprovođenje drugih propisanih uslova i mera zaštite biološke i predeone raznovrsnosti utvrđenih ovim zakonom i propisa donetih na osnovu ovog zakona;
- 14) naredi sprovođenje monitoringa stanja prirode i njenih vrednosti;
- 15) naredi vođenje registara zaštićenih prirodnih dobara i druge propisane evidencije;
- 16) zabrani da se genetički materijal koristi suprotno odredbama ovog zakona i posebnim propisima;
- 17) naredi da upravljač zaštićenog područja izvršava obaveze ustanovljene aktom o zaštiti;
- 18) naredi da upravljač zaštićenog područja koristi sredstva za rad i obavljanje poslova na zaštiti i unapređivanju zaštićenog područja;
- 19) zabrani korišćenje fosila, minerala kristala i bigra ili istraživanje njihovih nalazišta ako je u suprotnosti sa ovim zakonom;

20) zabrani sakupljanje i stavljanje u promet divljih vrsta biljaka, životinja i gljiva njihovih razvojnih oblika i delova ako se sakupljanje i stavljanje u promet vrši bez dozvole i suprotno propisanim uslovima;

21) zabrani veštačko preseljavanje i naseljavanje populacija ili delova populacija autohtonih vrsta bez dozvole ili suprotno propisanim uslovima;

22) zabrani držanje, uzgoj i trgovinu divljim životinjama bez dozvole ili pod uslovima i na propisani način;

23) zabrani oštećivanje ili uništavanje staništa zaštićenih divljih vrsta;

24) zabrani druge radnje i aktivnosti koje su u suprotnosti sa odredbama ovog zakona i propisa donetih na osnovu njega.

Radi sprečavanja nastanka neotklonjivih šteta na zaštićenom prirodnom dobru, biološkoj i predeonoj raznovrsnosti, smanjivanja štete nastale zbog obavljanja nedozvoljenih delatnosti, radnji ili aktivnosti, odnosno radi preduzimanja hitnih zaštitnih mera, ili radi otklanjanja neposredne opasnosti za život i zdravlje ljudi ili imovinu, inspektor može, u toku nadzora doneti rešenje i usmeno.

Konstatacija o izdatom usmenom rešenju unosi se u zapisnik, uz naznaku da će pisano rešenje biti doneto u roku od 8 dana.

Na rešenja inspektora iz st.1 i 2 . dozvoljena je žalba.

Rešenje inspektora iz stava 1. tač. 1), 7), 10), 11), 16), 19), 20), 21), 22), 23) i 24) ovog člana je konačno, i protiv njega se može voditi upravni spor.

Obaveštavanje drugih nadležnih organa

Član 122.

Ako u toku vršenja inspekcijskog nadzora inspektor oceni da su pored povrede ovog zakona povređeni i drugi zakoni i propisi kojima se uređuju pitanja od značaja za zaštitu prirode ili pojedinog njenog dela, dužan je, pored preduzimanja mera za koje je ovlašćen, da obavesti drugi nadležni organ.

Drugi nadležni inspekcijski organ o preduzetim merama izveštava inspektora.

U slučajevima kada inspektor utvrdi takve povrede zakona za koje su istovremeno propisane i nadležnosti drugih inspekcijskih organa, obavezan je da bez odlaganja, obavesti ministra kako bi se zajednički izvršio nadzor i preduzele odgovarajuće mere.

Oduzimanje predmeta i zaštićenih prirodnih dobara

Član 123.

U vršenju inspekcijskog nadzora inspektor ima pravo i dužnost da privremeno oduzme:

1) predmete, robu ili uređaje čija upotreba nije dozvoljena ili koji su nastali, odnosno kojima su izvršene nedozvoljene radnje;

2) pokretna zaštićena prirodna dokumenta ili zaštićenu divlju vrstu i naloži njihovo čuvanje.

Na rešenje inspektora iz stava 1. ovog člana, može se izjaviti žalba ministru.

Zaštićene divlje vrste stečene protivzakonitom radnjom, koje su podložne kvarenju ili se ne mogu odgovarajuće zbrinuti ili ako njihovo čuvanje zahteva veće troškove prodaju se, a odluku o prodaji, načinu i uslovima prodaje donosi ministar.

Ostvarena sredstva čuvaju se na evidentnom računu Ministarstva, do okončanja sudskog postupka.

Izuzetno, sa oduzetim pokretnim zaštićenim prirodnim dokumentima i zaštićenim divljim vrstama iz stava 1. ovog člana, može se postupiti i na drugi primereni način za njihovo očuvanje i zaštitu, a na predlog Zavoda, odnosno Prirodnjačkog muzeja (puštanje u prirodu, ustupanje zoološkom vrtu ili drugoj ustanovi, i sl.) uz potvrdu, na čuvanje i/ili prezentaciju i/ili prodaju.

XV. NADLEŽNOST ZA REŠAVANJE PO ŽALBI

Član 124.

Po žalbi na rešenje inspektora, rešava ministar.

Žalba se izjavljuje u roku od 15 dana od dana dostavljanja rešenja.

Žalba ne odlaže izvršenje rešenja.

Po žalbi na prvostepeno rešenje nadležnog organa autonomne pokrajine u vršenju poverenih poslova rešava ministar.

Po žalbi na prvostepeno rešenje nadležnog organa jedinice lokalne samouprave u vršenju poverenih poslova rešava ministar.

XVI. KAZNENE ODREDBE

Privredni prestupi

Član 125.

Novčanom kaznom od 1.500.000 do 3.000.000 dinara kazniće se za privredni prestup pravno lice ako:

1) koristi prostor, prirodne resurse i zaštićena područja na način koji prouzrokuje trajno narušavanje biološke, geološke, hidrološke, pedološke i predeone raznovrsnosti (član 8. stav 2);

2) ne postupa u skladu sa merama zaštite prirode utvrđenim u planovima, programima, osnovama i projektno-tehničkom dokumentacijom (član 10. stav 1);

3) ne izvrši sanaciju odnosno rekultivaciju (član 10. stav 7);

4) bez odlaganja i o svom trošku ne otkloni štetne posledice koje su u prirodi i zaštićenim prirodnim dobrima, nastale usled projekata i aktivnosti izvedenih bez utvrđenih uslova zaštite prirode ili suprotno datim uslovima (član 13);

5) sakuplja zaštićene divlje vrste gljiva, lišajeva, biljaka, životinja i njihove delove bez dozvole (član 76);

6) vrši prekogranični promet zaštićenim divljim vrstama bez dozvole Ministarstva (član 94. stav 1);

7) ne izvrši prijavu prekograničnog prometa zaštićenih divljih vrsta carinskoj službi (član 95).

Za privredni prestup iz stava 1 ovog člana, može se izreći novčana kazna u srazmeri sa visinom učinjene štete, neizvršene obaveze, ili vrednosti robe ili druge stvari koja je predmet privrednog prestupa, a najviše do dvadesetostrukog iznosa učinjene štete, neizvršene obaveze ili vrednosti robe ili druge stvari koja je predmet privrednog prestupa.

Novčanom kaznom u iznosu od 100.000 do 200.000 dinara kazniće se za privredni prestup iz stava 1. ovoga člana i odgovorno lice u pravnom licu.

Za privredni prestup iz stava 1. ovog člana, pored propisane novčane kazne privrednom društvu ili drugom pravnom licu može se izreći i zaštitna mera zabrane obavljanja određene privredne delatnosti, a odgovornom licu zaštitna mera zabrane vršenja određene dužnosti u trajanju do deset godina.

Za privredni prestup iz stava 1. ovog člana može se uz kaznu izreći i zaštitna mera oduzimanja predmeta koji su upotrebljeni ili namenjeni za izvršenje privrednog prestupa, odnosno koji su nastali izvršenjem privrednog prestupa.

Prekršaji

Član 126.

Novčanom kaznom od 500.000 do 1.000.000 dinara kazniće se za prekršaj pravno lice ako:

1) planirane projekte i aktivnosti u prirodi koji nisu obuhvaćeni procenom uticaja na životnu sredinu, a koji sami ili s drugim projektima ili aktivnostima mogu imati uticaj na ekološki značajno područje ili zaštićeno prirodno dobro, obavlja bez saglasnosti (član 10. stav 3);

2) obavlja radnje, aktivnosti i delatnosti kojima se ugrožava hidrološka pojava ili opstanak i očuvanje biološke raznovrsnosti (član 18. stav 4);

3) upotrebljava hemijska sredstva u zaštićenim područjima (član 19. stav 3);

4) koristi hemijska sredstva, bez pribavljene saglasnosti Ministarstva (član 19. stav. 4);

5) genetički materijal uzima iz prirode, suprotno članu 20. stav 2. ovog zakona;

6) obavlja ili preduzima radnje i delatnosti koje mogu narušiti svojstva zaštićenog područja (čl. 29. do 35);

7) obavlja radnje i/ili aktivnosti koje mogu da dovedu do narušavanja ili uništavanja ekološki značajnog područja (član 40. stav 2);

8) u zaštićenom području obavlja delatnost suprotno planu upravljanja (član 52. stav 4);

9) planirane radove i aktivnosti, odnosno izvođenje projekta pismeno ne prijavi upravljaču (član 57. stav 4);

10) na primeren način i o svom trošku ne preduzme sve dozvoljene radnje i aktivnosti kako bi se sprečio nastanak štete (član 64. stav 2);

11) preduzima radnje kojima se mogu ugroziti strogo zaštićene vrste biljaka, životinja, gljiva i njihovih staništa (član 74);

12) ne pribavi dozvolu iz člana 75. ovog zakona;

13) sakuplja i koristi zaštićene divlje vrste suprotno propisanim uslovima (član 77);

14) obavlja istraživanja na zaštićenim vrstama bez dozvole ministarstva i/ili ne dostavi rezultate istraživanja (član 78);

15) koristi zabranjena sredstva za hvatanje i ubijanje divljih životinja suprotno članu 79. ovog zakona;

16) ako ne preduzima mere zaštite iz člana 81. ovog zakona;

17) unosi alohtone divlje vrste i njihove hibride u slobodnu prirodu suprotno članu 82. ovog zakona;

18) vrši premeštanje jedinki autohtonih divljih vrsta bez saglasnosti ministarstva (član 84);

19) vrši reintrodukciju divljih vrsta bez dozvole ministarstva (član 85);

20) ako drži, uzgaja, prodaje i kupuje strogo zaštićene i zaštićene divlje vrste suprotno uslovima iz člana 87. ovog zakona;

21) ako drži zaštićene divlje životinje bez dozvole Ministarstva (član 88);

22) uzgaja i trguje divljim vrstama suprotno čl. 89. i 90. ovog zakona;

23) ako obavlja poslove prihvatilišta bez dozvole Ministarstva (član 91);

24) postupa sa nađenim primercima zaštićenih divljih životinja suprotno članu 93. ovog zakona;

25) uzima iz prirode geološka i paleontološka dokumenta koji su proglašeni zaštićenim prirodnim dobrima ili se nalaze na objektu geonasleđa, zaštićenom nalazištu ili ležištu mineralnih sirovina suprotno članu 98. ovog zakona;

26) vrši istraživanja nalazišta geoloških i paleontoloških dokumenata suprotno članu 99. ovog zakona;

27) ako vrši izvoz pokretnih zaštićenih prirodnih dokumenata, suprotno članu 100. ovog zakona.

Za prekršaj iz stava 1. ovog člana može se izreći novčana kazna u srazmeri sa visinom pričinjene štete ili neizvršene obaveze, vrednosti robe ili druge stvari koja je predmet prekršaja, a najviše do dvadesetostrukog iznosa tih vrednosti.

Za prekršaj iz stava 1. ovog člana kazniće se i odgovorno lice u preduzeću ili drugom pravnom licu novčanom kaznom od 25.000 do 50.000 dinara.

Za radnje iz člana 125. stav 1. tač. 5), 6) i 7) kao i za radnje iz stava 1. ovog člana, kazniće se preduzetnik za prekršaj novčanom kaznom od 250.000 do 500.000 dinara.

Za radnje iz člana 125. stav 1. tač. 5), 6) i 7), kao i za radnje iz stava 1. tač. 2), 5), 6), 7), 8), 9), 10), 11), 12), 13), 14), 15), 17), 18), 19), 20), 21), 22), 23), 24), 25), 26) i 27) ovog člana, kazniće se za prekršaj fizičko lice novčanom kaznom od 5.000 do 50.000 dinara ili kaznom zatvora do 30 dana.

Za prekršaj iz st. 1, 4. i 5. ovog člana može se uz kaznu izreći i zaštitna mera oduzimanja predmeta koji su upotrebljeni ili namenjeni za izvršenje prekršaja, odnosno koji su nastali izvršenjem prekršaja.

Prekršaj odgovornog lica u organu državne uprave, imaoću javnih ovlašćenja, odnosno ovlašćenom pravnom licu

Član 127.

Novčanom kaznom od 25.000 do 50.000 dinara kazniće se za prekršaj odgovorno lice u državnom organu, organu teritorijalne autonomije, organu jedinice lokalne samourave i imaoću javnih ovlašćenja ako:

1) ne prati stanje staništa i tipova staništa (član 16. stav 4);

2) ne odredi količinu vode u vlažnim i vodenim ekosistemima koja je nužna za očuvanje hidrološke pojave i opstanak biološke raznovrsnosti (član 18. stav 5);

- 3) ne prati stanje ekološki značajnih područja, ekoloških koridora i cele ekološke mreže (član 39. stav 4);
- 4) ne vodi registar zaštićenih prirodnih dobara (član 50);
- 5) ne dostavi planove upravljanja i izveštaje o ostvarivanju planova upravljanja i ne obezbedi obaveštavanje javnosti (član 54);
- 6) u postupku izrade plana ne pribavi uslove zaštite prirode(član 55. stav 3);
- 7) ne donese Pravilnik o unutrašnjem redu i čuvarskoj službi (član 56);
- 8) ne upravlja zaštićenim područjem na propisan način (član 68);
- 9) sredstva ostvarena po osnovu naknade za korišćenje prirodnog područja ne koristi za zaštitu i unapređivanje zaštićenog područja i ne vodi ih na posebnom računu (član 70. st. 6. i 7);
- 10) ne obavlja stručne poslove iz okvira svoje delatnosti iz člana 102. stav 1. tač. 8), 13), 16) i 19) ovog zakona.

Član 128.

Novčanom kaznom od 5.000 do 30.000 dinara kazniće se za prekršaj fizičko lice ako ne postupi po nalogu čuvara zaštićenog područja ili ga omete u vršenju njegovih ovlašćenja (član 56. stav 4).

Član 129.

Novčanom kaznom od 5.000 dinara kazniće se za prekršaj roditelj, staralac, odnosno odgovorno lice u organu starateljstva, ako zbog propuštanja dužnog nadzora nad maloletnikom, maloletnik učini prekršaj iz člana 126. stav 1. tač. 11), 15), 21), 22) i 24) i člana 128. ovog zakona.

XVII. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 130.

Prirodna dobra zaštićena do stupanja na snagu ovog zakona, ostaju pod zaštitom, a upravljači, vlasnici i korisnici tih zaštićenih prirodnih dobara imaju prava i obaveze propisane ovim zakonom.

Ekološka mreža biće utvrđena i postaje deo evropske ekološke mreže Natura 2000 do dana pristupanja Republike Srbije Evropskoj Uniji.

Član 131.

Pravna lica koja upravljaju šumama, divljači i vodama dužna su da usklade šumske, lovne, ribolovne i vodoprivredne osnove sa odredbama ovog zakona prilikom njihove obnove ili prve revizije.

Pravna lica, preduzetnici i fizička lica koja upravljaju zaštićenim područjem dužna su da planove upravljanja zaštićenim područjem usklade sa odredbama ovog zakona u roku od dve godine od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Vlasnici stubova i tehničkih komponenata izgrađenih pre stupanja na snagu ovog zakona, koji u velikoj meri ugrožavaju ptice i slepe miševе, preduzeće u roku od pet godina od dana stupanja na snagu ovog zakona mere zaštite od strujnog udara, u skladu sa članom 81. ovog zakona.

Pravna lica, preduzetnici i fizička lica koja obavljaju trgovačku delatnost u smislu ovog zakona dužna su da usklade svoje poslovanje sa odredbama ovoga zakona u roku od trideset dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Pravna lica, preduzetnici i fizička lica koji su vlasnici ili po bilo kom drugom osnovu držaoci zaštićenih divljih životinja i biljaka, a za koje je po odredbama ovog zakona, potrebno pribavljanje dozvole, dužna su da podnesu zahtev Ministarstvu u roku od tri meseca od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Upravljači zaštićenih područja dužni su da usklade upravljanje zaštićenim područjem sa odredbama ovog zakona u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 132.

Zavod je dužan da uskladi svoj rad, poslovanje i opšta akta sa odredbama ovog zakona u roku od dve godine od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Javno preduzeće „Nacionalni park Đerdap”, Javno preduzeće „Nacionalni park Šar planina”, Javno preduzeće „Nacionalni park Kopaonik”, Javno preduzeće „Nacionalni park Tara” i Javno preduzeće „Nacionalni park Fruška gora” dužna su da usklade svoj rad, poslovanje i opšta akta sa odredbama ovog zakona u roku od dve godine od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 133.

Vlada, odnosno nadležni organ Autonomne pokrajine Vojvodine osnovaće organizacije iz člana 103. ovog zakona u roku od šest meseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Za obavljanje poslova iz člana 103. ovog zakona sredstva, prava i obaveze za rad Pokrajinskog zavoda za zaštitu prirode predstavljaju deo sredstava, prava i obaveza dosadašnjeg Zavoda za zaštitu prirode Srbije koje se nalaze na području Autonomne Pokrajine Vojvodine.

Podela sredstava, prava i obaveza nastala za vreme dosadašnjeg rada Zavoda za zaštitu prirode Srbije utvrdiće se deobnim bilansom dosadašnjeg Zavoda za zaštitu prirode Srbije.

Organizacije iz stava 1. ovog člana preuzeće, danom početka rada, sredstva, prava i obaveze zavoda iz stava 2. ovog člana, kao i zaposlene u tim zavodima.

Zavod za zaštitu prirode Srbije ne može da otuđuje imovinu, vrši statusne promene, ni da zapošljava nove radnike od dana stupanja na snagu ovog zakona do osnivanja zavoda iz stava 1. ovog člana.

Član 134.

Podzakonski propisi za sprovođenje ovog zakona biće doneti u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Do stupanja na snagu propisa utvrđenih ovim zakonom ostaju na snazi propisi koji su doneti na osnovu Zakona o zaštiti životne sredine („Službeni glasnik RS”, br. 66/91, 83/92, 53/93-dr.zakon, 67/93-dr.zakon, 48/94-dr.zakon, 53/95 i 135/04).

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaju da važe odredbe o zaštiti prirode sadržane u Zakonu o zaštiti životne sredine („Službeni glasnik RS”, br. 66/91, 83/92, 53/93-dr.zakon, 67/93-dr.zakon, 48/94-dr.zakon, 53/95 i 135/04) i Zakon o nacionalnim parkovima („Službeni glasnik RS”, broj 39/93), osim odredaba čl. 6. i 7. i opisa područja nacionalnih parkova, a do donošenja posebnih zakona.

Postupci započeti prema odredbama Zakona o zaštiti životne sredine („Službeni glasnik RS”, br. 66/91, 83/92, 53/93-dr.zakon, 67/93-dr.zakon, 48/94-dr.zakon, 53/95 i 135/04) završiće se po odredbama ovog zakona.

Član 135.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije”.